

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1881. Första Kammaren. N:o 23.

Torsdagen den 24 Mars.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Justerades fem protokollsutdrag för sammanträdet på förmiddagen.

Fortsattes föredragningen af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 12, angående regleringen af utgifterna under riksstatens Åttonde hufvudtitel.

20 punkten.

Herr Ekström: Då i Utskottets här afgifna yttrande omförmäles, att Konungens Befallningshafvande i Jönköpings län understödt frågan om anställande af en provinsialläkare med station i Unnaryds kyrkoby af Vestbo härad, ber jag att få yttra mig något i ämnet. Frågan har, såsom synes af handlingarne, ingått från Konungens Befallningshafvande till Kongl. Maj:t med förord; Medicinalstyrelsen har också understödt densamma. Jag har emellertid af ordföranden i nämnda styrelse fått mig delgifvet, att anledningen, hvarför styrelsen icke med mera ifver påyrkat frågans genomförande, vore att söka i den nu befintliga svårigheten att få läkare till nya platser med de små löner, som därför erbjudas. Jag har endast velat nämna detta utan att framställa något yrkande.

*Ifrågasatt lön
åt en provin-
sialläkare i
Unnaryd.*

Öfverläggningen var härmed slutad, och punkten bifölls.

21 punkten.

Herr von Strokirch: Innan Kammaren går att fatta beslut i denna punkt, ber jag att få fästa uppmärksamheten på, att Utskottets förslag i så måtto afviker från Kongl. Maj:ts proposition, att *dels* förhållandet mellan lön och tjänstgöringspenningar för läraren i kemi och farmaci samt för läraren i naturalhistoria och farmakognosi i de båda förslagen icke är detsamma, *dels* ock vaktmästarens aflöningsförmåner blifvit af Utskottet nedsatta emot hvad Kongl. Maj:t föreslagit. I förra afseendet ligger skillnaden deri, att Utskottet för den förre läraren satt tjänst-

*Ny stat för
Farmaceutiska
institutet.*

Ny stat för Farmaceutiska institutet.
(Forts.)

göringspenningarne till 1,500 kronor och lönen till 3,000 kronor samt för den senare tjänstgöringspenningarne till 1,300 kronor och lönen till 2,700 kronor, i stället för att Kongl. Maj:t föreslagit lönen åt den förre till 3,500 kronor och tjänstgöringspenningarne till 1,000 kronor samt för den senare lönen till 3,000 kronor och tjänstgöringspenningarne till 1,000 kronor. Utskottet har gjort förändringen i afseende å dessa två lönebelopp derför att det ansett, att den nya lönestaten vid Farmaceutiska institutet bör sättas i paritet i afseende å löneregleringen med Medicinalstyrelsen. För min del har jag ansett Kongl. Maj:ts proposition mer ändamålsenlig, derför att den är stäld i paritet med den lönereglering, som nyligen egt rum vid Karolinska institutet, med hvilket jag anser det Farmaceutiska institutet vara mer likt än med Medicinalstyrelsen, och detta har för mig varit anledning att i afdelningen och Utskottet yrka, att den af Kongl. Maj:t föreslagna lönestaten måtte bifallas, helst den skilnad mellan de af mig nu jemförda lönestaterna eger rum, att vid Farmaceutiska institutet icke finnes, men vid Karolinska institutet deremot finnes ålderstillägg, hvilket motväges deraf, att lärarne vid det Farmaceutiska institutet få uppbara lön på annat håll, med skyldighet dock att, om så sker, afstå 1,000 kronor af lönen. Jag yrkar således bifall till Kongl. Maj:ts proposition i denna del.

I afseende å aflöningen till vaktmästaren eger äfven en skilnad rum. Kongl. Maj:t har föreslagit lönen för honom till 800 kronor och hyresmedel till 400 kronor. Enligt nu gällande lönestat går vaktmästarens aflöning till 800 kronor, och han bör efter min uppfattning i afseende å lönebeloppet icke ställas i sämre ställning än han för närvarande har. Enligt Utskottets förslag skulle emellertid vaktmästarens fasta lön blifva 650 kronor och tjänstgöringspenningarne 300 kronor, och om han åtnjuter fri bostad, skulle å lönen afdragas 150 kronor. Då skulle han i sjelfva verket icke få mer än 800 kronor kontant aflöning. Skilnaden ligger deri, att bostadsersättningen i ena fallet är bestämd till 150 och i det andra till 400 kronor. Då han redan åtnjuter 800 kronor såsom lön och enligt Kongl. Maj:ts proposition skulle få bostad i sjelfva tomten — hvilket för en vaktmästare är nödvändigt, emedan han alltid måste vara till hands och således icke kan skaffa sig bostad hvar som helst — anser jag för min del, att Kongl. Maj:ts proposition äfven i detta fall har ett afgjordt företräde, om ock denne vaktmästares lön derigenom skulle blifva något olika andra vaktmästares aflöning. Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Friherre von Essen, Fredrik: Det är sant såsom den förre talaren nämnde att, enligt Kongl. Maj:ts förslag till stat för lärarne vid det Farmaceutiska institutet, läraren i kemi och farmaci skulle hafva 3,500 kronor i lön och 1,000 kronor i tjänstgöringspenningar och läraren i naturalhistoria och farmakognosi 3,000 kronor i lön och 1,000 kronor i tjänstgöringspenningar, samt att Utskottet häri föreslagit den förändring, att den förre läraren skulle hafva 3,000 kronor i lön och 1,500 kronor i tjänstgöringspenningar och den senare 2,700 kronor i lön och 1,300 kronor i tjänstgöringspenningar. Ett af skälen hvarför Utskottet föreslagit denna förändring är, att vid den reglering

af lönerna, som på senare tider skett för åtskilliga verk, en proportion mellan lön och tjänstgöringspenningar iakttagits, som i många fall för löntagaren varit mindre förmånlig än och i många fall lika med den nu af Utskottet föreslagna. Kammarrens ledamöter torde känna, att pensionen utgår till samma belopp som lönen, hvadan det alltid är för löntagaren förmånligt att få proportionsvis högre lön. Ett särskildt skäl att icke här utsträcka denna förmån längre än vid andra verk är, att åt lärarne vid Farmaceutiska institutet är medgifvet att innehafva äfven andra tjänster, hvilket icke tillkommer annorstädes anstälde tjänstemän. Efter hvad Utskottet förskaffat sig upplysning om, ligger det i dessa båda tjänsters natur ett skäl att lemna denna tillåtelse. Äfven för att lemna innehafvaren af tjänsten tillfälle att, då han icke sjelf kan fullgöra sin tjänst, lemna från sig ett större belopp i vikariatsarfvode, har Utskottet ansett skäl att höja proportionen af tjänstgöringspenningarne och med detsamma yrka, att dessa i sin helhet skola till vikarien afstås. Jag ber att få upplysa Kammarrens ledamöter, att man i detta fall kan hemta jmförelser dels från Ecklesiastikdepartementets kansliexpedition, der lönen för byråchefen är 4,400 kronor och tjänstgöringspenningarne 2,000 kronor, således nästan halva beloppet, och för kanslisekreteraren lönen 2,500 kronor och tjänstgöringspenningarne 1,500 kronor, dels äfven från akademien för de fria konsterna, der 3 lärare hafva 4,000 kronor i lön och 2,000 kronor i tjänstgöringspenningar, 2 lärare åtnjuta 2,000 kronor i lön och 1,000 kronor i tjänstgöringspenningar o. s. v. Samma är äfven förhållandet vid Kongl. biblioteket, Medicinalstyrelsen och Teknologiska institutet, der tjänstgöringspenningarne uppgå till cirka halva beloppet af lönen. Då således på senare tider så många verk — det kunde uppletas ändå flere, såsom t. ex. Vitterhets-, historie- och antiqvitetsakademien — erhållit den proportion mellan lön och tjänstgöringspenningar, som här är föreslagen, synes mig ingen anledning att frångå regeln, då intet särskildt skäl dertill förefinnes. Det är väl sant, att vid Karolinska institutet samma proportion icke blifvit iakttagen — anledningen dertill kan jag icke nu förklara — men de af mig omnämnda förhållandena torde innebära tillräckliga skäl för Utskottets förslag.

Hvad åter beträffar vaktmästaren, så är det känt, att dessa slags tjänster vanligen delas i två kategorier, förste vaktmästaren med 800 kronor i lön och 300 kronor i tjänstgöringspenningar, men med skyldighet att afstå 150 kronor, för så vidt han har fri bostad, och andre vaktmästare med 500 kronor i lön och 300 kronor i tjänstgöringspenningar och med samma inskränkning i afseende på bostaden. Nu är vid Farmaceutiska institutet blott en vaktmästare, och Utskottet har föreslagit hans lön till 650 kronor och tjänstgöringspenningarne till 300 kronor — det är en medelväg, efter som det icke finnes två vaktmästare — och med skyldighet att afstå 150 kronor, om han får komma i åtnjutande af fri bostad. Jag tror, att det finnes goda skäl äfven härtill, och anser att det vore ett gynsamt resultat för den farmaceutiska undervisningen, om man lyckas vinna framgång åt det af Utskottet framlagda förslaget, om bifall hvartill jag äfven hos Kammararen anhåller.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till punkten och vidare derpå, att Kammaren, med afslag å punkten i hvad den skilde sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, skulle bifalla samma nådiga framställning oförändrad; hvarefter propositionen på bifall till punkten förnyades och förklarades vara med öfvervägande ja besvarad.

Ifrågasatt lön
för en ny in-
tendent vid
Naturhisto-
riska riks-
museum.

22 punkten.

Herr Carlsson: Den grundsats, jag, i likhet med, som jag tror, de flesta ledamöter i denna Kammare, hyllar, nemligen att Stats-Utskottet icke bör i rent administrativa ärenden tillstyrka något förslag, som icke blifvit i administrativ väg pröfvadt och godkänt, har hindrat mig att i Utskottet tillstyrka bifall till den här ifrågavarande motionen. Men det kan icke hindra mig att anhålla att nu få uttrycka det deltagande jag hyser för det här väckta förslaget, som åsyftar att utvidga värden om det Naturhistoriska riksmuseet — en tanke, som är en klar följd af vetenskapernas fortskridande utveckling. Denna utveckling har med sig icke blott en nästan oöfverskådlig tillökning af materialen, utan medför också nya utsigter för vetenskaplig forskning. Det har också visat sig, att inom det zoologiska området redan icke mindre än fyra intendentur äro anställda vid denna del af museum, hvaremot det botaniska har ännu blott *en*.

Men detta stora område är redan för vidsträckt för att kunna af en enda person vårdas och odlas. Der är ett oerhördt material samlat dels genom de stora upptäcktsresorna till polartrakten, dels genom skänker från Brasilien och andra mera kända delar af världen. Derinom hafva också nya forskningsgrenar i senare tider uppkommit, såsom den fysiologiska, som pröfvar det inre af växternas byggnad och deras mikroskopiska sammansättning; dertill kommer att urverldens växtorganismer hafva varit föremål för ett särskildt studium och visat sig i hög grad betydelserika för kannedomen, den fortskridande kannedomen om de nu lefvande arternas frändskap med hvarandra, om växtverldens utveckling på olika tider, om de klimatiska förhållandena i urtiden o. s. v. Allt detta gör, att med så stort omfång det hela icke numera kan omfattas af en enda person.

Det är därför, som det länge inom Vetenskapsakademien varit en liflig önskan att personalen skulle ökas, och akademien har därför äfven gjort en underdanig framställning till Kongl. Maj:t i ämnet. Då denna likväl icke vid denna riksdag blifvit föremål för Kongl. Maj:ts framställning, har jag dock ansett mig, som närmare känner till de akademiens förhållanden, som här äro i fråga, böra egna dem några ord, på det att icke motionen måtte dö bort utan att hafva fäst någon uppmärksamhet.

Friherre von Essen, Fredrik: Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, och punkten bifölls.

23—28 punkterna.

Bifollos.

29 punkten.

Herr Ekström: Då jag framlade denna motion, som i den nu föredragna punkten af Stats-Utskottets utlåtande utgjort föremål för Utskottets behandling, så förbisåg jag icke, att Riksdagen i allmänhet icke har visat sig benägen att lyssna till enskilda motionärers framställningar i fråga om beviljande af anslag för en eller annan statsinstitution. Men ehuru jag för min del icke kan annat än erkänna rättigheten af denna grundsats, såsom grundsats betraktad, så kan det väl icke bestridas att omständigheter kunna förefinnas, som berättiga till ett afvikande från denna grundsats och kunna göra det fullt befogadt för Riksdagen att begagna sin i penningefrågor Riksdagen ensam tillkommande beslutanderätt, oaktadt förslaget icke genom någon från Kongl. Maj:t aflåten framställning dragits under Riksdagens pröfning. Jag har för min del ansett ett sådant förhållande inträffa i afseende på den nu föreliggande frågan. Såsom embetsman har jag haft mig angeläget att aktgifva på goda prejudikat och låta dem utgöra ledning för mitt omdöme i förevarande fall. Lyckligtvis i denna fråga har Riksdagen sjelf gifvit ett sådant prejudikat af den mest lysande beskaffenhet. Jag syftar på det beslut, som 1878 års Riksdag fattade, då Riksdagen på grund af enskild motionärs framställning beviljade icke mindre än 450,000 kronor för en universitetsbyggnad i Lund. Då Stats-Utskottet behandlade denna motion, afstyrktes densamma af Utskottet. Men när den kom till Kamrarne, så beslöto båda Kamrarne att återremittera ärendet till Stats-Utskottet, och efter denna återremiss fick frågan den lyckliga utgång, som jag nyss nämnde. Jag har väl hört omtalas, att på Riksdagens horisont understundom uppenbar sig en säregen konstellation, känd under namnet »kompromiss», som visat sig ega en underbar förmåga att kunna åt frågorna gifva en oväntad och öfverraskande utgång; men huruvida någon sådan konstellation uti det nu omförmälda fallet gjort sitt inflytande gällande, har jag icke någonstädes funnit antecknadt, och jag har ingen anledning antaga att så varit fallet. Jag älskar fast mera att antaga, det Riksdagen i nyss omförmälda fall beslutat helt enkelt på grund deraf, att Riksdagen fann det framställda förslaget vara väl grundadt, att alla nödiga, erforderliga utredningar om förhållandet voro åstadkomna och att förslaget afsåg ett behof, som måste tillgodoses. Det har styrkt mig i att framlägga detta förslag, hvilket, i förbigående sagdt, icke har mig till far, utan har en långt värdigare härstamning, men hvilket jag med så mycket större nöje adopterat, som jag hade mig bekant, att det under egiden af ett verldsberömdt namn skulle i Andra Kammaren presenteras för Riksdagen. Ett ytterligare skäl för framläggandet af motionen har jag hemtat derutaf, att Kongl. Maj:t redan år 1878 gjort just denna sak till föremål för Riksdagens beslut. Stats-Utskottet yttrade då i anledning af Kongl. Maj:ts förslag, att Utskottet ansett den i ämnet förebragta utredningen ådagalägga,

*Uppförande
af en ny
byggnad för
Karolinska
institutet.*

Uppförande
af en ny
byggnad för
Karolinska
institutet.

(Forts.)

att det ifrågavarande byggnadsarbetet icke vore af så trängande behof påkalladt, att dermed icke skulle kunna utan olägenhet för det då närvarande anstå, hvarföre och då dertill kom, att Riksdagen hade beviljat ganska betydliga anslag åt universitetsbyggnaden både i Upsala och Lund, samt att de ekonomiska omständigheterna icke gestaltade sig på ett synnerligen tillfredsställande sätt, Utskottet afstyrkte Kongl. Maj:ts proposition. Härvid lät nu Riksdagen bero. I år har Stats-Utskottet äfven afstyrkt bifall till det väckta förslaget. Men detta afstyrkande är afgifvet i så välvilliga och rekommenderande ordalag, att jag icke kan annat än betyga Utskottet min tacksamhet dertför. Men denna tacksamhet skulle naturligtvis vara ännu mycket större, om Utskottet icke hade, såsom en talare på förmiddagen yttrade, »blott strött blommor på grafven», utan äfven bragt frågan fram till fullt lefvande verklighet. Vore det nu så, att Stats-Utskottet med en större samstämmighet hade förenat sig om att afstyrka motionen, så skulle jag visserligen icke hafva vågat att ifrågasätta ett bifall till densamma. Men då jag nu till min synnerliga tillfredsställelse funnit, att ett icke ringa antal af Stats-Utskottets ledamöter antecknat sig såsom reservanter, och jag vågar tro, att denna anteckning betyder, att dessa herrar ledamöter i Utskottet vilja understödja förslaget, så hemtar jag deraf en synnerlig anledning till att söka befria förslaget från det silkessnöre, som Stats-Utskottet anbringat å detsamma, och detta desto hellre som jag vågar tro, att den man, som i Riksdagens Andra Kammare gjort sig till målsman för de önsknningar, som i motionen framställas, och hvilken, såsom vi väl veta, icke är rädd för svårigheter, skall söka bringa denna sak lyckligt förbi det Kap Tsjeljuskin, som Stats-Utskottet upprest, fram till Behrings sund. I allmänhet kunna de skäl, som verkat till att gjorda framställningar om anslag af allmänna medel rönt afslag, hänföras under tre kategorier: *först och främst* bristande utredning, *för det andra* att saken icke varit föremål för Kongl. Maj:ts pröfning eller för närvarande vore beroende på Kongl. Maj:ts pröfning och *för det tredje* ekonomiska svårigheter, hvilka åberopats än under rubriken af »statsverkets inskränkta tillgångar», än med hänvisande, såsom senast, till »statsverkets betryckta finansiella ställning», — lyckligtvis hafva vi på lång tid icke hört talas om »förlägenheten i den allmänna rörelsen». Hvad den första kategorien beträffar eller bristande utredning, så kan naturligtvis här icke det skälet gälla, och Stats-Utskottet har icke heller framhållit detta såsom skäl för sitt afstyrkande, tvärtom har Utskottet in amplissima forma erkänt, att frågan gäller ett behof, som icke kan visas tillbaka. Redan år 1878 erkände Kongl. Maj:t, att frågan var så fullständigt utredd, att Kongl. Maj:t ansåg sig kunna göra den till föremål för Riksdagens pröfning. Men sedermera hafva vi genom en af Karolinska institutets professorer fått ytterligare upplysningar om de stora olägenheter, som vidlåda de ifrågavarande byggnaderna vid institutet, hvilka upplysningar blifvit till trycket befordrade och till Riksdagens ledamöter utdelade. Ehuru här är fråga om en byggnad jemväl för den fysiologiska institutionen, så vill jag dock icke underkasta Herrarne någon vivisektion genom att genomgå allt i detalj, hvad som talar till förmån för det framlagda förslaget. Men jag anser mig dock ej kunna

underlåta att påpeka, för att hafva det till protokollet förvaradt, de väsentliga olägenheter, som, enligt hvad dessa upplysningar ådagalägga, vidlåda den nuvarande institutionen. Af dessa upplysningar framgår,

att, hvad angår de för undervisning och vetenskapliga undersökningar i den så kallade gröfre anatomien (deskriptiv och topografisk anatomi) icke ens de anspråkslösaste fordringar på en tidsenlig anatomisk anstalt, som skulle afse endast denna gren af det anatomiska studiet, på långt när uppfyllas af den nuvarande anatomiska institutionen vid Karolinska institutet;

att det antal lärjungar, som nu vid institutet mottaga undervisning i anatomi, icke kan öfverskridas utan de allra största olägenheter och att detta elevantal (nu 69) tenderar att stiga;

att för undervisningen i *histologi* (väfnadsläran eller den mikroskopiska anatomien), uti hvilken vetenskap, som bildar en af de viktigaste delarne af den teoretiskt medicinska kursen, en särskild extra ordinarie professur finnes inrättad, helt och hållet saknas lokal, hvarföre denna undervisning är busvill och måst taga sin tillflykt i den patologiskt-anatomiska institutionens föreläsningssal, hvarst, i anseende till flera ogynsamma omständigheter, undervisningen dock icke kan ske på ett hvarken för lärarne eller lärjungarne ens i någon mån tillfredsställande sätt;

att för undervisningen i allmän helsovårdslära, i hvilken vetenskap en ordinarie professor finnes sedan år 1878, likaledes saknas lokal, hvadan undervisningen i denna vetenskap omöjlig kunnat blifva af den betydelse och göra det gagn, som dermed är afsedt; och behovet af en särskild lokal för denna undervisning är så mycket mera trängande, som denna undervisning är i sitt slag *den enda i vårt land* och tillhör läkarekursens praktiska del, hvilken af det vida största antalet blifvande läkare fullständigt genomgås vid Karolinska institutet;

att för *farmakologien* och de till detta fack hörande samlingar icke heller finnes någon särskild lokal, utan äro dessa synnerligen rika och omfattande samlingar provisoriskt inhysta i ett mindre rum, afsedt för det patologiskt-anatomiska museet, samt i en derintill stötande mörk korridor. der samlingarna äro så sammanpackade, att endast en liten del verkligen kan förevisas, hvarföre äfven för denna institution behovet af en särskild lokal, med tillräckligt utrymme för samlingarna och arbetsrum för läraren, är i högsta grad trängande;

att för undervisningen i *fysiologi*, måhända det viktigaste af de för medicinen grundläggande läroämnena, och som kräfer lokaler för en mängd olikartade vetenskapliga undersökningar, annan lägenhet icke kunnat beredas, än i en ofvanpå det anatomiska museet, i den gamla och mycket förfallna så kallade museibyggnaden belägen vindsvåning, som lider af en mycket ogynsam belysning, i följd hvaraf finare försök och preparationer endast i sjelfva fönstersmygarna kunna företagas, samt att då den så kallade föreläsningssalen tillika måste begagnas såsom allmänt laboratorium för de mångartade öfningar, som af de studerande genomgås, det är en omöjlighet att för flere än de allra närmast stående göra de förevisningar af experiment och dylikt,

*Uppförande
af en ny
byggnad för
Karolinska
institutet.
(Forts.)*

Uppförande
af en ny
byggnad för
Karolinska
institutet.

(Forts.)

som äro af så stor betydelse vid en god undervisning i omförmälda vetenskap.

Vid besök, som gjorts i institutet, hafva Stats-Utskottets ledamöter haft tillfälle att öfvertyga sig om verkligheten af alla dessa nu angifna brister, och Stats-Utskottets utlåtande är verkligen en trogen afspeglning af det nedslående intryck, som ledamöterna der fingo erfaras. Men icke desto mindre har Utskottet funnit sig nu böra afstyrka detsamma. Skälet till detta afstyrkande tager jag nu i betraktande och öfvergår till den *andra* kategorien af hufvudskälen mot bifall till förslaget. Utskottet säger: »att då Kongl. Maj:t, som är bäst i tillfälle att pröfva angelägenheten af de särskilda statsbehofvens tillgodoseende och möjligheten att bereda därför erforderliga medel, nu icke gjort någon framställning i förevarande ämne, detta måste anses vara föranledt antingen deraf att med uppförandet af ifrågavarande nybyggnad syntes Kongl. Maj:t ännu kunna anstå i afvaktan på fyllandet af andra behof, hvilka Kongl. Maj:t pröfvat vara af ännu mer trängande beskaffenhet, eller ock deraf, att Kongl. Maj:t funnit ärendet i ett eller annat hänseende tarfva ytterligare utredning; och är det af detta skäl Utskottet funnit sig böra hemställa», etc. Det senare alternativet, eller att Kongl. Maj:t funnit ärendet i ett eller annat hänseende tarfva ytterligare utredning, har icke utgjort hinder för att Kongl. Maj:t *nu* icke skulle kunna framlägga förslaget till Riksdagen, detta har jag full anledning att påstå. Således är skälet till att Kongl. Maj:t nu icke förelagt Riksdagen förslag i ämnet egentligen det, att Kongl. Maj:t ansett det kunna anstå i afvaktan på fyllande af andra behof. Ja väl, deri ligger naturligtvis orsaken. Ty vid granskningen af alla de frågor, som hvilat på departementschefens bord, och hvilka alla på Riksdagen kunde förekomma, har äfven detta nog tagits i betraktande, men ansetts böra ännu kunna stå tillbaka. Jag påminner mig från den tid, då jag hade att tillhandagå såsom biträde vid föredragningen uti statsrådsberedningen af ärenden, som hade med statsregleringen att göra, hursom en mycket framstående man bland Konungens rådgifvare, känd lika mycket för sin fina penna som för sin humor, yttrade, då en mängd ärenden förelågo: »nu märker jag huru detta måste behandlas, just såsom en stor konkursmassa, der vi måste jemka på alla sidor för att få sakerna att gå i hop». Så måste man också alltid gå till väga vid uppgörande af propositionen om statsverkets tillstånd och behof; alla behof kunna nemligen icke blifva tillgodosedda, och sålunda har det nu gått med Karolinska institutet; det har icke kunnat komma i åtanke.

Sedan Kongl. Maj:t vid Riksdagens början aflåtit sin proposition angående statsverkets tillstånd och behof, har jag hört sägas, att en mycket framstående man inom Riksdagen skulle hafva yttrat, att han fann den Kongl. propositionen så tunn och så lätt, att den såg ut som den skulle kunnat i klump antagas, men att, sedan han närmare betraktat den, han funnit anledning till åtskilliga dubier. Dessa hade förmodligen sedermera koncentrerat sig på förslaget om pansarfartyget, som han bidrog att tillintetgöra. På det högsta beklagar jag utgången af Kongl. Maj:ts förslag i denna fråga; men då nu pansarfartyget blifvit borrhadt i sank, så har ju såsom alltid, när ett fartyg sjunker,

ett vacuum bildat sig, som kan fyllas af andra föremål, och således när nu de för detta fartyg beräknade utgifter icke komma att användas för detta ändamål, hafva penningarne blifvit tillgängliga för fyllande af andra behof. Genom den ändring i beräkningen af statsverkets inkomster utaf jernvägstrafiken, som egt rum, har äfven, å andra sidan, en förhöjning i inkomsterna åstadkommits. Det är visserligen sant, att åtskilliga andra beräkningar blifvit ändrade, men, såsom en ledamot i Stats-Ütskottet yttrade sig på förmiddagen, Kongl. Maj:ts proposition har i afseende på beräkningen af inkomster och utgifter blifvit så upp- och nedvänd eller så väsentligen förändrad, att det kan vara höpp om, att plats finnes äfven för detta nu begärda anslag. Man har sagt, att Riksdagen skulle nu snart upphöra och att vi icke skulle få att behandla åtskilliga förväntade viktigare frågor. Nå väl, de komma då nästa gång! Denna fråga vill också Ütskottet föreslå att uppskjuta, förmodligen för att de »blommor som det planterat på grafven» skola uppspira och gifva frukt nästa gång genom Kongl. Maj:ts nådiga omsorg. Men jag hemställer, huruvida det kan vara lämpligt att samla allt till afgörande på en gång. Vore det icke lämpligare att nu bifalla denna sak, så hade man åtminstone nu reglerat den. Det nämndes på förmiddagen tillika, att det vore en anatomisk institution i Upsala, som också behöfde anslag, och att, om man nu biföll anslaget till Karolinska institutet, man derigenom begick en orättvisa mot Upsala. Men jag hemställer till den ärade tälaren, som också är ledamot i Ütskottet, huruvida denna jämförelse är exakt, emedan hvad som här är ifrågasatt, är icke blott att åstadkomma en bättre anatomisal, utan det gäller icke mindre än *fem särskilda vetenskapliga institutioner* vid Karolinska institutet.

En fördel af att Riksdagen snart skulle avslutas, skulle vara att de stora komitéerna skulle kunna sysselsätta sig mera odeladt med sina arbeten. Näväl, mine Herrar, om så är förhållandet, kunna vi ju nära nog på afstånd höra anmarschen af de stora komitéernas millioner, jag säger icke soldater, utan kronor, som de fordra för sina behof. Det blefve kanhända kinkigt nog för denna sak att kunna göra sig gällande gent emot dessa stora anspråk och stridsfrågor. Deraf hemtar jag ett ytterligare skäl för att *nu yrka frångång* åt detta förslag.

Det gafs en tid, då Sverige var en stormakt på det militära området; då, enligt en frejdad minnestalares ord, Sverige uppfylde Europas slagfält med dån af sina segrande vapen; men denna tid är för längesedan förbi; vi hafva nu icke till uppgift att göra eröfringar på krigets bana, utan att väl försvara det dyrbara arf vi emottagit af våra förfäder, vår fosterjord; men på ett annat område kunna vi icke uppgifva vår sträfvan att göra eröfringar, och det är på de fredliga idrotternas område, på konstens, vetenskapens och industriens stora täfingsbana. Men, mine Herrar, liksom det icke går för sig att göra eröfringar på det militära området, utan att de stridande äro väl rustade, så kan heller icke på den fredliga arenan seger vinnas utan att man är *väl utrustad*. Det är derföre jag vördsamt anhåller, att denna Kammare genom bifall till motionen måtte sätta de aktade vetenskapsidkarne vid Karolinska institutet i tillfälle att i sitt arbete

*Uppförande
af en ny
byggnad för
Karolinska
institutet.*

(Forts.)

Uppförande af en ny byggnad för Karolinska institutet. göra allt det gagn, hvaraf de äro mäktige, till bättnad för vetenskapen, till heder både för dem sjelfva och fosterlandet. Jag yrkar afslag å Utskottets framställning i denna punkt och bifall till de i ämnet väckta motionerna.

(Forts.)

Herr Widén: Såsom den föregående talaren förmodat, har jag antecknat mig som reservant i denna punkt i den mening att få yrka bifall till motionerna i ämnet och afslag å Utskottets förslag. Möjligheten dertill har gifvits mig derigenom, att den finansplan, Kongl. Maj:t framlagt, blifvit så ändrad, att medel till fyllande af ifrågasvarande behof, efter min tanke förefinnas. Detta har, såsom Herrarne veta, skett derigenom, att trafikinkomsterna blifvit högre beräknade än Kongl. Maj:t föreslagit, och ännu mera derigenom, att den framställning om byggande af en pansarbåt, som blifvit af Kongl. Maj:t gjord, af Riksdagen afslagits, så att ett ganska stort penningebelopp blifvit ledigt för att kunna användas till fyllande af andra behof. När man således afstätt från tanken på behofvet att bygga till sjös, har jag ansett det vara i sin ordning att man tänker på de behof, som förefinnas af att bygga till lands; och här är både af Utskottet och af den föregående talaren visadt, att ett ganska stort behof föreligger, som Riksdagen med det snaraste måste afhjelpa. De lokaler, som nu finnas, i synnerhet de, som äro afsedda för den anatomiska bildningen, äro i alla afseenden underhaltiga, alldeles för trånga och otillräckliga, för att den studerande ungdomen der skulle kunna på ändamälsenligt sätt bedrifva de öfningar, som den åligga. Frågan om den nybyggnad, som motionärerna här begärt, har också redan år 1878 blifvit af Kongl. Maj:t pröfvad och för Riksdagen framlagd. Åtskilliga förhållanden gjorde det då för Riksdagen omöjligt att komma till mötes och afhjelpa den brist, som förefans. Sedan dess har ny pröfning af frågan förevarit; nytt kostnadsförslag och nya ritningar hafva blifvit uppgjorda; vederbörande myndigheter hafva blifvit hörda och alla hafva vitsordat icke blott behofvet, utan också ändamälsenligheten af den byggnad, som här är i fråga. Oaktadt allt detta har dock Utskottet nu ansett att denna fråga ännu en gång borde af Kongl. Maj:t prövas, och endast af det skäl att detta ej skett afstyrkt bifall till motionen. Utskottet har nemligen, efter hvad det förklarar i betänkandet, föreställt sig, att det möjligen kunde finnas äfven andra behof, som vore lika eller ännu mera trängande, dem Utskottet icke kände, men för Kongl. Maj:t kunde vara bekanta. Frågan borde därför, som sagdt är, ännu en gång af Kongl. Maj:t prövas innan den af Riksdagen afgjordes.

Till följd häraf och då jag nu ser Statsrådet och Chefen för Ecklesiastikdepartementet närvarande, måste jag värdsamt anhålla, att han ville gifva Riksdagen del af hvad han från sin ståndpunkt kan finna nödigt och nyttigt, samt särskildt meddela upplysning derom, huruvida något hinder nu mera från Kongl. Maj:ts sida förefinnes för frågans slutliga lösning. För min del har jag alla skäl att yrka bifall till motionerna, särskildt därför att, äfven om andra behof förefinnas att fylla, det måste vara af vigt att, såsom en talare på förmiddagen yttrade, se till, att icke de ouppfyllda behofven blifva allt för många,

så att man till slut icke vet, hvar man skall börja, då man en gång måste börja att se dem till godo. Jag yrkar således, under förhoppning att Herr Statsrådet och Chefen för Ecklesiastikdepartementet också skall gifva skäl dertill, bifall till föreliggande motioner om nybyggnad för Karolinska institutets trängande behof deraf.

*Uppförande
af en ny
byggnad för
Karolinska
institutet.
(Forts.)*

Herr Montgomery-Cederhielm: Ehuru jag högt värderar det skäl, som Stats-Utskottet här anfört till stöd för sitt afstyrkande af motionerna, det skäl som Utskottet *uteslutande* — just det ord som Utskottet sjelf begagnar — användt, eller att det icke förefinnes någon framställning från Kongl. Maj:t i frågan, tror jag likväl, att denna allmänna regel, som för Stats-Utskottet synes mig vara särdeles lämplig, tål några undantag. Då grundlagen tillåter enskilda medlemmar af Riksdagen att väcka motioner, kan man ju allt för väl tänka sig, att bland den stora samlingen af dessa motioner någon liten del, en kanske af hundra, kan finnas vara af den beskaffenhet, att den tilldrager sig Riksdagens uppmärksamhet och i och för sig sjelf kan föranleda till någon åtgärd. Då dertill kommer, att motionen, såsom här är förhållandet, redan en gång förut varit föremål för Kongl. Maj:ts pröfning och att den, på det sätt motionärens förslag innehåller, blifvit af Kongl. Maj:t tillstyrkt samt att den äfven förut varit föremål för Riksdagens granskning, finnas deri ytterligare skäl att för detta fall göra ett undantag.

Hvad sjelfva frågan beträffar, så har en stor del af Stats-Utskottets ledamöter och deribland ganska många från denna Kammare nyligen besökt det Karolinska institutet och dervid funnit, huru högst otillfredsställande lokalerna för undervisningen äro. De hafva sett, att anatomisalen är både för inskränkt och för låg, att der icke finnes tillfälle till ventilation och att den är högst osund likasom äfven att det för denna undervisning, som alltid måste ske under lärarens uppsigt i anatomisalen och vid dissektionsborden, är särdeles olämpligt tillståndt. Då den medicinska undervisningen för närvarande står högt i vårt land och våra läkare göra landet all heder, tror jag det vara Riksdagens både skyldighet och ära att, i hvad på den ankommer, bidraga att fullständiga och förbättra undervisningslokalerna och främja allt, som kan befordra denna undervisning. Jag får således anhålla, att Kammaren måtte med afslag å Utskottets förslag bifalla hvad motionärerne i denna fråga tillstyrkt.

Friherre von Essen, Fredrik: Jag skulle misstaga mig på det högsta, om icke Första Kammaren skulle fästa sig vid de skäl, som blifvit framställda dels af flere talare och dels af Stats-Utskottet för antagande af det utaf motionärerne framlagda förslaget. Utskottet har på det ampleste sätt vitsordat behöfvet af den ifrågasatta byggnaden och endast ett formelt skäl har förmått Utskottet till sitt afstyrkande utlåtande. Det beror då på hvad vigt man kan fästa vid detta formella skäl. För min del har jag icke kunnat fästa den betydelse vid det, som det bör ega vid andra tillfällen, enär denna fråga blifvit af Kongl. Maj:t utredd förut. Behöfvet har tillföre blifvit erkändt af Kongl. Maj:t och framställt för Riksdagen, och Riksdagen har en-

*Uppförande
af en ny
byggnad för
Karolinska
institutet.*

(Forts.)

dast derför, att tillgångar saknades, icke då lemnat de erforderliga beloppen. Kongl. Maj:t har icke velat förnya framställningen denna gång, förhindrad deraf att ännu viktigare ändamål förelågo och man af vissa skäl önskade att göra budgeten så tunn som möjligt. Då nu vissa af dessa utaf regeringen såsom nödvändiga ansedda anslag blifvit af Riksdagen afslagna, föranlåtes jag hemställa, huruvida icke i första rummet Herr Chefen för Ecklesiastikdepartementet och vidare Kammaren skola deri finna en anledning att bifalla denna motion, och den föregående talaren har redan till Herr Chefen för Ecklesiastikdepartementet framställt den appell, att man om möjligt måtte få inhenta regeringens tanke i detta fall, om nemligen icke de förändrade omständigheter, som nu föreligga, kunna hafva något inflytande på regeringens uppfattning i afseende på bifall till detta förslag.

De af Herrarne i Första Kammaren, som besökt denna läroanstalt, kunna vitsorda huru verkligen eländigt det är stäldt dermed. Man kan icke kalla det lärosalar, der läkareundervisningen måste handhafvas, utan skrubbar och kyffen. Det var nägon, som yttrade, att det icke kunde finnas en slagtarbod här i staden, som hade ett så eländigt utseende som dissektionssalen, der dock 57 lärjungar voro församlade. I en dålig, instängd luft på samma gång som under i alla afseenden ruskiga förhållanden skulle dessa elever vara sysselsatta med så grannliga och på det hela obehagliga göromål, efter hvad man sade, under 9—10 timmar om dagen. Man må betänka, att institutet är besökt af icke mindre än omkring 100 elever, sysselsatta med dessa studier, och att den för dissektion afsedda salen icke är den enda, som är i sådant skick. Det har uppgifvits i detaljer, som jag visserligen skall akta mig för att upprepa, att alla rummen, såväl de, som äro afsedda för elever och lärare, som äfven de, hvilka användas till museer, äro i det mest eländiga skick. Somliga af dessa rum hafva af dertill utsedde inspektörer blifvit ansedda för lifsfarliga att besöka, och man såg i museisalen sprickor i taket, som gjorde, att man var glad att komma derifrån. Och der finnas dock förvarade oskattbara eller åtminstone högst värdefulla saker. — Jag skall icke längre upptaga tiden, öfvertygad som jag är att Kammaren icke skall neka detta högst nödvändiga anslag.

Herr Törneblad: Det är en otacksam pligt, att efter så många talare, som uppträdt mot Stats-Utskottet, taga dess försvar, synnerligen i en fråga som denna, som afser ett kändt behof. Jag ber emellertid att i största korthet få redogöra för de skäl, som tala för Stats-Utskottets hemställan i klämman.

Det har sagts, att man skall se till, att icke erkända behof för afhjelpande af vissa institutioners iråkade betryck att upprätthålla sin verksamhet blifva allt för många, så att för stora anspråk på en gång ställas på de tillgångar, som kunna finnas. Jag erkänner styrkan af det argumentet, men jag hemställer, om det icke understundom kan rigtas mot dem, som framställa detsamma, ty det är just genom att gå för mycket till mötes enskilda motioner, som man framkallar sådana behof, troligtvis alla ganska befogade. Jag vill i detta hänseende omnämna den anatomiska institutionen i Upsala, visserligen icke af

så omfattande betydelse som denna, men beträffande hvilken behof förefinnas, som borde afhjelpas. Likaså i Lund. Jag har här i min hand en skrifvelse från en akademisk lärare i Lund, hvilken framhåller behofvet af en byggnad för den patologiska institutionen derstädes och att det för lärare och lärjungar är till ytterligt men, att en sådan byggnad saknas, emedan bådas verksamhet försvåras, om icke rent af förryckes; och denna skrifvelse är så gammal som sedan Juni månad 1879. Således lär det icke blifva brist på behof, och ju flera prejudikat hopa sig för framgången af dessa enskilda motioner, dess mera växa behofven, hvilket jag blott anför såsom svar på det åberopade prejudikatet om den för några år sedan beslutade akademiska byggnaden i Lund. Sådana åberopas alltid, men med så mycket större styrka, om anslagen beviljats i följd af enskilda motioner.

Stats-Utskottets ledamöter hafva på stället tagit intryck och lifligt intryck af förhållandena vid Karolinska institutet. Man får dock icke handla endast efter intryck, ty icke alla institutioner kunna inbjuda Stats-Utskottets ledamöter till besök på stället. Det kan icke ske i Lund, möjligen i Upsala. Sådana intryck hafva dock i detta likasom i två andra fall, der behofvet är erkänt, gifvit sig tillkänna i Utskottets utlåtande, hvari sakens vikt erkännes, nemligen i fråga om seminariebyggnad i Falun och rörande om- och tillbyggnad af Serafimerlasarettet. Jag anser för min del, att de sistnämnda behofven äro minst sagdt lika trängande, som det föreliggande, ehuru förhållandet i fråga om Serafimerlasarettet icke är så behörigen utredt som i detta. Det har varit med aktgifvande på de särskilda anspråken, som här gjort sig gällande, som man, fastän ogera, afstyrkt bifall till de framställda motionerna, och om Kammaren finner sig föranledd att bifalla motionen om Karolinska institutet, hoppas jag och tror, att Kammaren äfven vill bifalla motionen om seminariet i Falun. Inom Utskottet likasom förut på afdelningen yttrades åsigt för bifall till båda motionerna, fastän man efter långa och pinsamma öfverläggningar kom till det resultat att afstyrka dem. Jag tror dock, att detta afstyrkande har en så välvillig form, att det i själva verket för frågan framåt. Jag tror, att Stats-Utskottet försökt föra frågan förbi det kap Tsjeljuskin, hvarom motionären talade, och hvilket, såsom man vet, icke var det förnämsta hindret för ishafsexpeditionens framfart, enär det rätta hindret uppträdde vid Behrings sund. Det var endast en högre makt, som kunde undanrödja det sista, och kanske också en annan högre makt kan i detta fall undanrödja de hinder, som ställa sig i vägen, men Stats-Utskottet har icke med bästa vilja kunnat det. Jag måste yrka bifall till Utskottets förslag, då jag ännu icke hört från regeringens sida uttalas, att förslaget kan utan svårighet i förhållande till andra behof bifallas.

*Uppförande
af en ny
byggnad för
Karolinska
institutet.*
(Forts.)

Herr Statsrådet Hammarskjöld: Då statsverkspropositionen i slutet af förra året skulle uppgöras, voro en hel mängd behof anmälda på åttonde hufvudtiteln. Många afsågo uppförande af nya byggnader. Jag delade af fullaste hjerta den öfvertygelsen, att med påbörjandet af några nya större byggnader borde anstå, på det att åtminstone under ett år någon betydligare minskning af det från Riksgäldskontoret

Uppförande
af en ny
byggnad för
Karolinska
institutet.

(Forts.)

till Statskontoret lemnade förskott måtte kunna ske. Detta var det enda skäl, som hindrade mig att tillstyrka Kongl. Maj:t att hos Riksdagen begära anslag till en eller annan af de begärda byggnaderna. Bland de byggnadsföretag, som syntes mig vara af mest trängande beskaffenhet, voro de för Karolinska institutet och seminariet i Falun, och endast det nämnda skälet afhöll mig från att föreslå Kongl. Maj:t att i afseende å dessa begära anslag. Jag har härmed fullt instämt i hvad motionären och Utskottet sagt om det angelägna behovet af den ifrågavarande byggnaden.

Riksdagen har numera vidtagit åtskilliga förändringar i statsverkspropositionen. Skulle Riksdagen i sammanhang dermed finna vigten af den nu ifrågavarande byggnaden så stor, att Riksdagen vill bifalla motionen, kan jag, med de åsikter jag har om byggnadens behöflighet, icke annat än se sådant med tillfredsställelse.

Herr Carlson: Efter det yttrande, Kammaren nyss hört från statsrådsbänken, synes mig sakens ställning vara väsentligt förändrad, och jag anser mig för min del böra, då jag tillhört den pluralitet inom Utskottet, som gifvit anledning till Utskottets betänkande, sådant det föreligger, anmäla att, efter den förklaring, som Chefen för Ecklesiastikdepartementet afgifvit, de invändningar, jag haft mot motionen, äro förfallna. Jag byser dock och håller af varm öfvertygelse på den grundsatsen, att Stats-Utskottet icke bör för Riksdagen förorda ett förslag, som icke är i administrativ väg pröfvadt och godkänt och jag har hållit och håller fortfarande på den grundsatsen, icke derföre, att jag anser den, såsom en aktad ledamot af Utskottet yttrade, vara ett skäl af största vikt. utan derföre att förhållandet mellan regering och riksdag eljest icke blefve det rätta. Det måste tillhöra förvaltningen att pröva behoven innan de af Riksdagen tillgodoses. Stats-Utskottet kunde derföre icke tillstyrka förslaget, emedan det icke varit i tillfälle att inhemta de skäl, som lågo till grund för regeringens åtgörande i frågan. Vore det hos oss som i andra länder, till exempel Danmark, der cheferne för statsdepartementen på Utskottens inbjudan med dem konferera om föreliggande ärenden, då hade äfven vårt Stats-Utskott kunnat i detta fall göra en tillstyrkan, men som saken nu förhölle sig, borde ärendet föreläggas Kammaren för att här få höra de åsikter derom, som hos regeringen gjort sig gällande. Nu har Chefen för Ecklesiastikdepartementet förklarat, att det *enda* skäl, som förmått honom att icke framlägga förslag i ämnet, varit statsverkets behof. Det har således icke förefunnits i administrativ väg några skäl, som hindra förslagens godkännande, ehuru såsom nämnt är detta nu är af annan beskaffenhet än då det förra gången framlades. Ritningarne äro förändrade och kostnadsförslaget likaså, men då man från kompetent håll hör och är öfvertygad om att inga betänkligheter i dessa hänseenden möta mot förslagens antagande, finnes ej skäl att vidare motsätta sig detsamma.

Det har blifvit här åberopadt, att det anslag, som gafs till universitetsbyggnaden i Lund, gafs på grund af enskild motionärs yrkande, men detta exempel talar just för att sådana ärenden böra behandlas så som det om universitetsbyggnaden behandlades. Stats-

Utskottet afstyrkte nemligen motionen, men det var i Kammaren, som dåvarande Chefen för Ecklesiastikdepartementet afgaf den förklaring, som häfde betänkligheterna hos dem, hvilka afstyrkt motionen och föranledde, att förslaget verkligen antogs.

*Uppförande
af en ny
byggnad för
Karolinska
institutet.*

(Forts.)

Efter hvad som blifvit yttradt är det öfverflödigt för dem, som hysa den öfvertygelsen, att detta icke allenast är ett behof, utan äfven ett behof, som snart måste fyllas, att närmare ingå på sjelfva skälen för förslaget antagande. Jag vill endast anmärka att, såsom det blifvit antydt, här icke är fråga om byggnad för blott en af institutets institutioner, utan för fem eller sex, bland hvilka sådana som äro grundläggande för den medicinska vetenskapen, såsom anatomiska, histologiska, fysiologiska och af sådan vigt för det praktiska lifvet som hygieniska. Vid sådant förhållande synes mig, att saken icke förete några svårigheter, och hyser jag den förhoppning, att Kammaren skall bifalla motionen, likasom jag för min del, efter hvad som nu förefallit, tillstyrker bifall till densamma.

Herr Bennich: Det kan icke falla mig in att på något sätt förebrå Stats-Utskottet, att det kommit till det slut, hvilket betänkandet visar. Det faller mig icke heller in att klandra regeringen derföre, att hon ansåg andra anslag för tillfället vara af större behof påkallade än det nu ifrågavarande; men då just de större anslag, som regeringen efter sin uppfattning ansåg vara de angelägnaste, af Riksdagen icke blifvit beviljade, och då deremot detta anslag så väl från regeringens som från alla sakkunniges sida erkännes vara ett ytterst angeläget och redan för ett par år sedan erkänt behof, återkommer det mig, som numera, i det skick frågan befinner sig, tvifvel icke kunna finnas derom, att icke Kammaren, med den större frihet jag anser Kammaren hafva än Utskottet, med afslag å Utskottets förslag bör bifalla motionen, till hvilken jag beder att få sluta mig.

Friherre Klinckowström: När denna fråga var före vid 1878 års riksdag, då den framkom till Kamrarnas såsom nådig proposition, grundade sig densamma på upplysningar, som lemnats genom memorial af 1877. Jag motsatte mig då detta anslag, som äfven, såsom bekant, af Riksdagen afslogs. Jag har icke gjort det lättsinnigt, utan sökt skaffa mig upplysningar på stället, likasom de många Stats-Utskottets ledamöter, som sagt sig hafva besökt Karolinska institutet och sett på byggnadernas beskaffenhet; men jag har icke kunnat få samma uppfattning, som dessa herrars visitanter, angående behofvet af en så stor och kostbar ombyggnad, som visitanterne och motionären önska. Mig synes, att det slutliga resultat, hvartill Utskottet kommit i denna fråga, är af beskaffenhet, att Kammarens ledamöter dock borde derpå litet mera reflektera än som jag tror är händelsen; ty Stats-Utskottet säger, att det synts Utskottet som om orsaken, hvarför icke Kongl. Maj:t velat till denna riksdag framställa frågan om denna dyra nybyggnad varit: dels att frågan kunde anstå och dels att den tariffade ytterligare utredning. Dessa båda orsaker äro mycket väl grundade och sådana, att frågan om nybyggnad bör anstå, äfven derför att om en mindre kostbar reparation skedde på de byggnader som finnas,

*Uppförande
af en ny
byggnad för
Karolinska
institutet.*
(Forts.)

kunna dessa tjena till de ändamål, hvartill de nu användas, ännu många år. Angående de upplysningar, som lemnats såväl af motionärerne som sedermera såsom appendix till dessa herrars motioner, synes det mig vara en händelse, som ser ut som en tanke, att på intet ställe för Riksdagen vidröres beskaffenheten af de byggnader, som på tomten finnas att tillgå för Karolinska institutets behof. Det är verkligt högst besynnerligt. Jag, som på stället fått reda på alla de byggnadslägenheter, som finnas för institutets behof, kan intyga, att de icke äro få. De utgöras af en palatslik byggnad, som är uppförd på statens bekostnad för icke många år sedan. Vidare af en byggnadslänga, som slutar tomten åt myntet till och innehåller några och tjugo fönsters front. Så en byggnad af elfva fönsters front, med två våningars böjd, på midten tre, från hvilken utgår en särskild sidobyggnad, hvaruti preparat och skeletter befinna sig. Hvad sjelfva anatomisalen beträffar, som ligger midt emellan de öfriga byggnaderna, är det verkligen sant, att det är en byggnad, som endast består af rez-de-chaussée och som kanske icke är af samma beskaffenhet, som man har i andra länder för sådana sysselsättningar, men med några reparationer på den nämnda byggnaden, hvilka skulle komma att kosta ett försvinnande minimum af den större utgift, som här är i fråga, kan den salen mycket väl nyttjas för sitt ändamål, och om Karolinska institutet ville fördela de ofantliga rumlägenheter, som finnas i de andra byggnaderna och måhända inskränka de bostadslägenheter, som der liksom i de flesta kronans byggnader hota att äta upp allt utrymme, skulle mycket utrymme för de vetenskapliga fordringarna uppstå. Jag betvivlar visserligen icke, huru denna fråga kommer att i afton i denna Kammare afgöras och jag skall icke besvara med någon votering, men jag har velat yttra min åsigt och försvara det slut, hvartill Utskottets majoritet kommit, emedan jag är öfvertygad om, att om Första Kammaren i afton bifaller frågan, är den dermed icke afgjord. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Ekström: När jag sista gången hade ordet, glömde jag att omförmäla något, som är af vigt, nemligen att den kostnad, som nu är beräknad, är icke mindre än 40,000 kronor lägre än den som var beräknad, då Kongl. Maj:t framlade sitt förslag år 1878. Denna skiljakthet härleder sig icke från någon vidtagen inskränkning i lokalerna, hvilka alla äro nödvändiga och beräknade till det minsta möjliga, utan från de billigare pris och den billigare arbetskostnad, som äro för handen. Jag har velat fästa uppmärksamheten härpå, emedan det är en ganska vigtig omständighet.

Med anledning af hvad Friherre Klinckowström yttrat, vill det synas som om han mest fäst sig vid fönstren och han torde därför endast hafva tagit saken i något ytligt betraktande. Hvad det stora palats beträffar, om hvilket han talade, är det naturligt, att man icke ansett sig behöfva lemna någon redogörelse för de byggnader, som för närvarande finnas vid institutet och med användande af dertill utaf Riksdagen anslagna medel blifvit uppförda och som icke hafva något gemensamt med nu ifrågavarande behof. Han yttrade äfven, att der skulle vara så stora boställsvåningar. Ja, der finnes bostad för en

vaktmästare och för kemie professorn, som måste vara tillstädes vid sina experiment och därför måste vara boende på stället. Så är äfven förhållandet i Upsala. Det är allt.

Jag yrkar fortfarande bifall till motionen och afslag å Utskottets hemställan.

*Uppförande
af en ny
byggnad för
Karolinska
instituet.*

(Forts.)

Herr Bäckström: Jag anser mig vara lika god hushållare som någon, till och med som Friherre Klinckowström, men då jag är öfvertygad om att ett verkligt behof förefinnes och att kostnaden icke bliver större än att detta behof nu kan afhjelpas, så vill jag med min röst bidraga till den föreslagna nya byggnaden. Alla tyckas vara ense om, att Karolinska institutet befinner sig i uselt skick och att det är en skam, att denna anstalt skall vara i ett sådant tillstånd. En stark hushållning kan drivas så långt, att det bliver misshushållning, och det tror jag blifve fallet här. Jag yrkar bifall till motionen.

Friherre von Essen, Fredrik: En föregående talare ansåg sig med sitt uppträdande stödja Stats-Utskottets majoritet. Jag tillhör icke denna majoritet, men jag tror icke, att den hade önskat att få ett sådant understöd. Hela den motivering, Stats-Utskottet gjort, visar behöfligheten af denna byggnad, och det fans för Stats-Utskottet icke något skäl att afstyrka anslag dertill, annat än det att Kongl. Maj:it icke framställt begäran derom. Således tror jag, att Stats-Utskottet bör bedja den ärade talaren behålla de skäl, han anfört, för sin egen räkning och icke vilja dermed stödja Stats-Utskottet. Här kunde man verkligen hafva anledning att bedja Gud bevara sig för sina vänner, ty jag tror att alla i denna Kammare, med undantag af den ärade talaren, önska framgång åt saken.

Hvad beträffar de anmärkningar, som af Friherre Klinckowström blifvit gjorda, hemställer jag först och främst hos Kammarens ledamöter, huruvida de bostadslägenheter, som finnas inom Karolinska institutet, kunna anses lämpliga och passande för det här afsedda ändamålet. Äfven om man fräntog dessa boställshafvare deras lägenheter och gäfvde dem hyresersättning, tror jag man måste erkänna, att dessa lägenheter icke kunde vara för ändamålet lämpliga annat än i fall de ombyggdes, och i sådant fall tror jag att kostnaden blifve för dryg, utan att likväl någon säkerhet vore för att ändamålet vunnes. Den »palatslika» byggnaden, om hvilken han talade, och för hvilken Riksdagen beviljat särskildt anslag, är fullt upptagen för det ändamål, hvartill den är afsedd; och det är ett faktum, som icke kan bestridas, att dessa lärosalar, som här blifvit uppräknade, befinna sig i ett ytterst dåligt skick och lida af de brister, som uppgifvits. Jag vill här icke uppläsa hvad derom är skrifvet, men det synes mig som om Kammaren borde fästa något afseende vid de uppgifter, som af så många ledamöter blifvit lemnade, och jag hoppas att Kammaren måtte godkänna dessa uppgifter och gifva sitt bifall till motionen.

Herr Jöns Pehrsson: Jag skulle vara böjd att instämma med motionärerna i detta ämne och kunde äfven vara ense med Herr Benrich deruti att, då vi besparat den summa, som var afsedd för pansar-

Uppförande
af en ny
byggnad för
Karolinska
institutet.
(Forts.)

båten, så kunde det vara lämpligt att bevilja anslag för detta ändamål, då Utskottet vitsordat, att det är nödvändigt. Det synes mig likväl, att summan är för högt tilltagen, och jag föreställer mig att man bör kunna få en sådan byggnad, som fyller behovet, för 200,000 kronor. Jag vet icke, om det låter sig göra, men jag vet att det är en mani att bygga palatslika byggnader. Friherre Klinckowström har sagt, att der finnes redan en palatslik byggnad, och nu skulle det blifva en till. Emellertid tror jag, att dessa penningar skulle blifva väl använda, emedan det gäller att uppfostra de personer, som skola se det menskliga eländet till godo, och då Utskottet gillat sjelfva saken, så tror jag icke att något hinder för bifall bör ligga deri, att förslaget nu framkommit på grund af enskilda motionärers framställningar. Jag vet väl, att det är en gammal praxis, som vi äfven i dag hört återopas, att Riksdagen icke bör bifalla andra framställningar än dem, som komma från regeringen; men jag har läst historien så mycket, att jag vet att det är vissa förslag, som icke komma fram från regeringen. Den nya riksdagsordningen till exempel kom icke fram förr än efter många bearbetningar. För min del anser jag, att vi kunde bevilja 200,000 kronor för ändamålet. Kan icke byggnaden fullbordas för den summan, må regeringen komma med ett förslag till nästa Riksdag. Men kunde frågan afgöras på detta sätt, tror jag icke det vore oäfvat.

Grefve Lagerberg: Stats-Utskottet har i sitt utlåtande förklarad, att här föreligger ett oafvisligt, ett alldeles absolut nödvändigt behof. Det synes äfven af motiveringen, att det är blott och bart ett formelt hinder, som föranledt Utskottet att afstyrka det begärda anslaget beviljande — ett hinder, som framskyntar på åtskilliga ställen i betänkandet — och det skulle vara, att framställning i ämnet icke blifvit gjord af Kongl. Maj:t, eller ock att frågan ej vore fullt utredd. Men detta nu ifrågavarande behof har förut blifvit ådagalagd, och de, som voro med vid 1878 års riksdag, veta, att frågan då var under pröfning. Att Stats-Utskottet då icke utredde frågan mera berodde derpå, att Utskottet icke ville tillstyrka Kongl. Maj:ts proposition på den grund att det icke fans penningar. För närvarande kan man icke säga det samma, helst som åtskilliga besparingar blifvit gjorda på de ofriga hufvudtitlarne; och då frågan är förklarad för oafvislig, synes det mig vara uppenbart, att den bör i denna Kammare, der man är mottaglig för skäl, vinna bifall.

En ärad talare i min närhet har gjort en *okulär* besigtning å byggnaderna och funnit allt väl bestäldt. Jag har besökt samtliga de inre lokalerna och jag har kommit till ett annat resultat än han. Den som varit inne i anatomisalen under pågående lektion och sett omkring 60 ynglingar vid 15 bord, dessa dignande under kadavrens tyngd, arbeta i ett rum af $6\frac{3}{4}$ fots höjd, med en golfyta af 1,193 kvadratfot, der kadaverna nedkastades genom en lucka i golfvet och der lärjungarnes kläder voro upphängda kring väggarne, den som känt den förpestade luft, som uppkommer i följd af dessa osunda förhållanden, och den som tillika vet, att dessa ynglingar måste der arbeta under ett å två års tid från kl. 8 förmiddagen till half 9 eftermiddagen, den, säger jag, skall vara bra stenhård för att kunna påstå, att detta

behof icke är oafvisligt och att en undervisning der kan bedrifvas med flit, allvar och godt resultat. Jag har äfven gjort besök i de så kallade boställsrummen, och de voro också i ett mindre godt skick. De användas icke heller ensamt till boställsrum. Der fans i flera af dessa rum en mängd preparat och instrument; och den, som innehade vaktmästarerummen, var äfven maskinarbetare och hade, såsom jag sjelf såg, då jag var der, förfärdigat åtskilliga instrument, som skulle användas af eleverna. Då det efter mitt förmenande är fullkomligt utredt att behofvet är oafvisligt, och att penningar nu finnas lediga, sedan en mängd begärda anslag blifvit afslagna, så yrkar jag bifall till motionärernas förslag.

*Uppförande
af en ny
byggnad för
Karolinska
institutet.
(Forts.)*

Friherre Klinekowström: Jag har begärt ordet för att med några små anmärkningar berigtiga den åskådning om den ifrågavarande byggnadskomplexen, som den siste talaren hade och som han på ett så lifligt sätt skildrade.

Hvad först beträffar hans påstående, att Stats-Utskottet funnit utredningen tillfyllestgörande, så visar det blott, att han icke fullt kommer i håg den skrifvelse, som Utskottet här låter föregå det förslag till beslut, hvartill Utskottet kommit. Det heter i denna skrifvelse: »Den ytterligare utredning af frågan, som nu blifvit af motionärerne förebragt, har också *synts* Utskottet ådagalägga, att i förevarande hänseende finnes ett »stort och oafvisligt behof». Men det är långt ifrån, såsom Grefve Lagerberg sagt, att behofvet *är* oafvisligt. Det har *synts* Utskottet på grund af motionärernas utredning vara så, men det är något helt olika mot hvad han låtit forstå, att Utskottet skulle hafva sagt. Så mycket mindre har Utskottet gjort det, som på sidan 24 Utskottet sagt, »att Kongl. Maj:t funnit ärendet i ett eller annat hänseende tarfva ytterligare utredning»; och således behöfves det ytterligare utredning. Derfor anser jag att anslagets beviljande kan anstå till ett annat år.

Samme värde talare har yttrat, att jag vid mitt besök på stället endast gjort en *okulär* besigtning derå; men, säger han, han har gått in i de inre lokalerna och besett dem. Jag tror, att han har missförstått hvad som menas med okulär besigtning, ty han lär väl icke hafva använt annat än sina ögon liksom jag. För öfrigt kan jag upplysa honom om, att jag äfven varit inne i alla lokalerna.

I afseende på de obehagliga ångor, hvarom han talade — likasom en talare som liknade dessa dissektionssalar vid slagtarbodur, fastän sämre än sådana — så är det sådana saker, som naturligtvis äro förenade med den sysselsättning, som der eger rum. Det kan icke vara några vållukter, som utspridas af till förruttnelse öfvergående kadaver, och det måste der i viss mån se ut som i slagtarbodur. Det är något som medföljer äfven de elegantaste dylika lokaler.

Långt ifrån att det vore obehöfligt att afhysa en del bostadsinnehafvare, så kunde genom en sådan afhysning en lämplig anatomisk inrättas genom att man förenade de två låga våningarne till en enda sal. Det är måhända en fråga, som Friherre von Essen icke kan fullt bedöma till dess möjlighet och kostnad, men jag påstår, att jag skulle

Uppförande af en ny byggnad för Karolinska institutet. kunna åtaga mig ett sådant bestyr. Jag yrkar bifall till Stats-Utskottets förslag.

(Forts.)

Herr Bennich: Med det förtroende, Kammaren är van att lyssna till Friherre Klinckowströms yttranden, hyser jag mycken tvekan, huruvida icke Kammaren äfven vill tillerkänna hans uppfattning vid den »okulära» besigtning, han gjort, företräde framför Stats-Utskottets; men då jag tror, att flera ögon se mera än två, så kan jag icke fördölja, att jag hyser mera förtroende för Stats-Utskottets samfälda uppfattning af hvad som är nödvändigt, än för hans personliga uppfattning. Hans luktorgans värde kan jag icke yttra mig om — jag känner dem icke —; men jag föreställer mig, att han i den saken liksom i andra är föga känslig, när det gäller att bespara en statsutgift. Jag tror icke, att hans senare yttrande har varit egnadt att styrka hans föregående argument för bifall till Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen blifvit härmed slutad, gjordes enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till punkten och vidare på afslag derå och bifall till Herr *Ekströms* i ämnet väckta motion; och förklarade Herr Grefven och Talmannen sig finna den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Hasselrot* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller 29 punkten i Stats-Utskottets Utlåtande N:o 12, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås punkten och bifalles Herr *Ekströms* i ämnet väckta motion.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 24;

Nej — 51.

30—32 punkterna.

Biföllos.

33 punkten.

Uppförande af byggnader för folkskolelärarinneseminariet i Falun.

Herr *Falk*: Den nu föreliggande frågan har länge stått på dagordningen. Redan år 1874 lät Kongl. Maj:t genom sin Befallningshafvande i Kopparbergs län göra förfrågan, huruvida Falu stad vore benägen att kostnadsfritt upplåta lämplig plats till byggnadstomt, gårds-

plan och trädgård för ett lärarinneseminarium, i fall ett sådant der komme att inrättas. På förslag af mig anslog landstinget 4,000 kronor, Falu stad anslog 2,000 kronor och enskild person 250 kronor. För detta belopp inköptes en plats, som likväl sedermera försålde, och en annan, bättre belägen och lämpligare, inköptes, hvilken icke var fal, då den första köptes. Den är nu donerad till Kongl. Maj:t och kronan för ifrågavarande ändamål.

Såsom af Utskottets betänkande synes, framstälde Kongl. Maj:t till 1878 års Riksdag begäran om ett anslag af 72,000 kronor till uppförande af nödiga byggnader af trä för ett folkskolelärarinneseminarium i Falun. Men Riksdagen, som ansåg det vid jemförelse med andra för seminarier anvisade summor här begärda belopp vara nog högt, afslog detsamma, men underskattade dock på intet sätt behovet af ifrågavarande byggnad. Och nu säger Utskottet, att »Utskottet har, af hvad motionärerne till stöd för sina i ämnet gjorda yrkanden andragit, funnit detsamma vara ytterligare och till fullo ådagalagdt. På grund häraf och då de nu föreliggande förslagen afse en kostnadssumma, som med 10,000 kronor understiger 1878 års förslag, vore det otvifvelaktigt önskvärdt, om förhållandena nu medgäfvde det begärda anslagsbeloppets beviljande; men Utskottet har likväl af anledning, som här ofvan i fråga om föreslagen nybyggnad för Karolinska institutet närmare angifvits, funnit sig för sin del förhindradt att derom hos Riksdagen göra hemställan.»

Detta skäl skulle vara, att Kongl. Maj:t möjligen ansåge andra behof böra före detta tillgodoses; men af det yttrande vi nyss hört af chefen för Ecklesiastikdepartementet framgår, att regeringen till fullo insett behovet af egen lokal för lärarinneseminariet i Falun, och med största tillfredsställelse skulle se, om Riksdagen nu beviljade anslag dertill. Således torde det skäl, Utskottet i detta afseende anført, få anses bortfallet. Sedan Kongl. Maj:ts proposition vid 1878 års riksdag afslagits, uppdrog dåvarande chefen för Ecklesiastikdepartementet åt mig att ombesörja anskaffande af nya och billigare ritningar än dem, som då varit framlagda. Vid uppgörandet af dessa ritningar iakttogos alla de besparingar, som voro möjliga, och derigenom kunde summan bringas ned till 56,200 kronor för en läroverksbyggnad af sten och ekonomibyggnader af trä. Dessa ritningar äro af Kongl. Öfverintendentsembetet godkända, med den modifikation, att yttermurarne skulle i anseende till klimatets beskaffenhet i byggnadsorten göras tjockare, och att huset, till skydd mot eldfara, borde förses med brandbotten. De härför erforderliga förändringarne skulle åstadkomma, att kostnaden blefve 60,000 kronor; 2,000 kronor äro afsedda för tomtens dränering och plantering. Den utmärkt välkände byggnadsentreprenören Byggmästaren C. H. Hallström i Stockholm har uppgjort kostnadsförslaget och åtagit sig att för nämnda summa uppföra byggnaden, om beslut derom fattas nu: men dröjer det längre, blifva sannolikt prisen högre, emedan redan nu tendens dertill förefinnes. Det nu ifrågavarande priset torde vara det billigaste, som kan åstadkommas, och de skäl, som år 1878 anfördes för afslag, förefinnas numera icke.

Det återstår nu att tillse, huruvida den ifrågavarande byggnaden kan, utan verklig skada, ytterligare uppskjutas. I de förhyrda loka-

*Uppförande
af byggnader
för folkskole-
lärarinne-
seminariet i
Falun.*
(Forts.)

Uppförande af byggnader för folkskole-läroämnet i Falun.
(Forts.)

lerna kunna icke inrymmas mer än 62 elever. Tillloppet af inträdes-sökande har varit i ständigt tilltagande, så att år 1878 tio, 1879 fjorton och 1880 tjugtu elever måst i brist på utrymme afvisas. Då tillräckliga lärarekrafter finnas för ett antal af 90 till 100 elever, som de nya lokalerna äro afsedda att inrymma, och då lärarnes årliga löner uppgå till 14,236 kronor, inser lätt en hvar, hvilken misshushållning det är med statens medel att icke tillse att man äfven har tillräckliga lokaler, så att man icke behöfver afvisa elever för bristande utrymme. Detta medför äfven den skadan, att många gå bort från folkskolan och måste egna sig åt andra yrken. Dessutom ligga de förhyrda lokalerna på två olika ställen, hvilket naturligtvis åstadkommer stort besvär och förorsakar mycken tidsförlust för lärarne, hvarförutom undervisningen icke kan öfvervakas så, som om den vore på ett och samma ställe. Ingen promenadplats finnes för eleverna, ingen lekplats för barnen och ingen trädgård, der undervisning kan meddelas i trädgårdsskötsel. Undervisningen i sång och musik måste försiggå i ett rum, som med en tunn brädvägg är skildt från första klassens rum, hvarigenom läsningen der störes. En del rum i den ena lokalen hafva under denna vinter varit så kalla, att det varit omöjligt uppbbringa värmen högre än till 8 eller högst 10 grader. Det är alltså icke få olägenheter, som vidlåda de nu förhyrda lokalerna, hvilka dock måste betalas med en årlig hyra af 2,950 kronor. Med kändedom om alla dessa svårigheter har jag, såsom riksdagsman från orten, ansett det oförsvärligt att låta dessa förhållanden fortfara utan att derpå fästa Riksdagens uppmärksamhet, helst som alla andra seminarier, som blifvit inrättade före och samtidigt med det nu ifrågavarande, blifvit försedda med ändamålsenliga lokaler. På dessa grunder anhåller jag, att Kammaren behagade afslå Utskottets hemställan och bifalla min motion.

Herr Widén: Herrarne hafva väl sett, att jag antecknat mig såsom reservant emot Utskottets hemställan i denna punkt, och detta har skett i det syfte att yrka bifall till motionen. Behofvet att erhålla en byggnad för seminariet i Falun är icke mindre än det var att erhålla en sådan åt Karolinska institutet. Här står ett statens undervisningsverk lemnadt rätt och slätt utan tak öfver hufvudet. Man har här kastat på de å orten boende omsorgen att skaffa hus och hem åt denna inrättning. De hafva under flera år försökt att åstadkomma hvad som erfordras, men Herrarne kunna lätt förstå, att en sådan uppgift är utförbar; ty huru skall man kunna vänta, att enskilda personer i enskilda hem skola kunna finna rum, passande för en undervisningsanstalt af den beskaffenhet, som den ifrågavarande? Uti enskilda bostäder kan man väl finna en våning med ett större rum och åtskilliga mindre; men att inhysa ett läroverk, sådant som ett seminarium, i en dylik våning medför den olägenheten, att man icke kan på ett ändamålsenligt sätt anordna undervisningen. Utom det att trängsel uppstår i de flesta klasser, kommer dertill, att rummen icke äro så anordnade, att ljuset infaller genom fönstren på ett rätt sätt, hvadan det blir svårt att använda åskådningsmaterielen. Vidare förekommer den olägenheten, att utgång icke finnes från hvarje

särskildt rum, hvilket är nödvändigt för att icke den ena klassen skall nödgas gå igenom den andras rum. Jag vågar alltså tro, att denna Kammare skall finna, att behovet af hus och hem för seminariet i Falun är i ögonen fallande. Detta har också redan förut framhållits hos Kongl. Maj:t, och Kongl. Maj:t har funnit det välgrundadt. Kongl. Maj:t har gjort en framställning i ämnet redan vid 1878 års riksdag, men då voro de finansiella omständigheterna sådana, att Riksdagen fann sig icke kunna afhjelpa detta behof. Frågan har sedermera fått hvila och under tiden har den också lyckligtvis verkligen kommit i ett bättre skick; ty i stället för att man år 1878 tänkte på att uppföra ett trähus för ändamålet, har man nu föreslagit ett hus af sten, hvilket medför stora fördelar, och detta oaktadt har kostnadsförslaget kunnat nedbringas med 10,000 kronor, hvarförutom äfven en bättre tomt kunnat anskaffas. Utskottet har icke heller underkänt detta behof, men förklarar, att det ansåge att det begärda anslaget på den grund icke borde beviljas, att det endast begärts af en enskild motionär. Nu har dock här tillkommit en omständighet, som icke förefans vid Utskottets behandling af ärendet, nemligen den, att Statsrådet och Chefen för Ecklesiastikdepartementet i Kammaren nyss förklarar, icke blott att han för sin del funne behovet väl grundadt, utan äfven att han icke kände något, som hindrade Kammaren från att nu tillfredsställa detsamma. Vid sådant förhållande torde icke heller någon af denna Kammares ledamöter vilja undandraga sig att bifalla motionen. Särskildt ber jag att få fästa uppmärksamheten derpå, att man här icke egentligen gör någon ny statsutgift, om man bifaller motionen; ty redan nu utgår för hyra af de dåliga lokaler, som anskaffats, i det närmaste ett så stort belopp, att det motsvarar det kapital, som begärts för uppförandet af ett nytt hus, och antagligen kommer hyran att ytterligare höjas, då vederbörande märka, att läroverket befinner sig i trångmål. Härtill kommer, att om den gjorda framställningen bifalles, det allmänna derigenom sättes i tillfälle att i långt större grad tillgodogöra sig de lärarekrafter, som finnas anställda och af statsverket redan nu i alla fall aflönas. Ty nu eger bland annat det beklagliga förhållande rum, att nemligen en tredjedel af dem, som anmäla sig till inträde vid läroverket såsom elever, måste afvisas till följd af bristande utrymme i de lokaler, som hittills kunnat anskaffas. Samhället gör alltså efter min mening här ingen uppoffring eller förlust, utan tvärt om en högst afsevärd *vinst*, om Riksdagen nu beviljar det anslag, som af motionärerna blifvit begärtd.

Med anledning af hvad jag sålunda anført och äfven på grund af hvad i Utskottets motivering förekommer rörande behovet af den ifrågavarande byggnaden, vågar jag vördsamt yrka bifall till motionärens förslag och afslag å Utskottets betänkande.

Friherre von Essen, Fredrik: Jag ber om ursäkt, att jag åter besvarar Kammaren i en fråga, som är af samma beskaffenhet som den, till hvilken Kammaren nyss lemnade sitt bifall. Frågan om seminariibyggnaden i Falun är i formelt afseende alldeles lika med den om Karolinska institutet. Kongl. Maj:t har nemligen gjort framställning till Riksdagen, men den har af Riksdagen blifvit underkänd,

Uppförande
af byggnader
för folkskole-
lära-
rinnem-
seminariet i
Falun.
(Forts.)

Uppförande till följd deraf att medel saknades. Sedermera har kostnadsförslaget af byggnader nedsatts med 10,000 kronor till följd af mindre förändringar och lägre pris, nemligen från 72,000 till 62,000 kronor. Nu är förhållandet, att vid detta seminarium aflönas en lärarepersonal, afsedd för en fullständig anstalt för seminarister, till ett antal af 90 à 93 stycken. För närvarande rymmas dock icke derstädes mer än 60 stycken, hvadan årligen ett större antal måste afvisas. Å ena sidan är detta en miss-hushållning med lärarekrafter, och å andra sidan råder inom hela landet ett erkänt behof af seminarister, oakadt öfverfullt med ansökningar inkomma till de seminarier, som finnas. Är det då skäl att förhindra utbildandet af seminarister genom de befintliga lärarekrafterna, derigenom att man vägrar ett anslag, som motsvarar ungefär det belopp, som erlägges i hyra för dåliga lokaler? Denna hyra är nu 2,950 kronor, och man hotar med att den skall stegras. Den uppgår således till ett belopp, som nästan motsvarar räntan på byggnadssumman. Jag hemställer, huruvida icke Riksdagen vid sådant förhållande må finna skäl att lemna sitt bifall till motionen, så mycket hellre, som alla formella betänkligheter böra upphöra, sedan chefen för Ecklesiastikdepartementet förklarar, att den förevarande frågan står i nära sammanhang med den om Karolinska institutet, och att han, under nuvarande omständigheter, med tillfredsställelse säge att den blefve bifallen. Likaledes har en af Stats-Utskottets ledamöter, som på grund af formella betänkligheter motsatt sig motionen, yttrat, att han vid sådant förhållande ansäge, att Kammarern i denna fråga borde fatta enahanda beslut som beträffande Karolinska institutet. Jag anhåller om bifall till motionen.

Friherre Klinekowström: Jag kan icke dela den siste talarens hemställan i afseende på denna punkt, och de anledningar, hvarför jag nödgas vara af olika åsigt, äro två af den beskaffenhet, att jag tror och hoppas, att Kammarerns flertal skall instämma deri. Den ena är, att en sådan fråga som denna, nemligen om uppförande af byggnader för ett folkskolelärarinneseminarium, ovilkorligen bör hafva varit hänskjuten till Kongl. Maj:ts pröfning och afgörande. Friherre von Essen säger, att så har skett; men det var år 1878 och för närvarande räkna vi 1881. Mig synes därför, som om de myndigheter, hvilka det tillhör att bevaka hithörande ärenden, borde äfven år 1880 hafva inkommit till Kongl. Maj:t med förnyad framställning i ämnet — synnerligen då den nu gjorda framställningen afviker så betydligt från den föregående, att byggnadskostnaden minskats med 10,000 kronor. Detta är således ett starkt skäl att icke bryta en nyttig och klok regel vid beviljandet af anslag, nemligen att anslag af den natur som det förevarande böra hafva varit hänskjutna till och pröfvade af Kongl. Maj:t, innan de framställas för Riksdagen.

Men jag har ännu ett skäl, som möjligen väger ännu tyngre i vågskålen, nemligen den finansiella frågan. Det kan icke vara Herrarne obekant, att vi i allmänhet kämpa med nöd och brist för att få debet och kredit att gå i hop, och det är icke någon obetydlig fråga, vi kunna vinna för hela landet och som nu motses med stor oro, nemligen huruvida vi skola behöfva ålägga folket i hela landet denna tilläggsbevill-

ning, som är ifrågasatt, eller icke. Om vi icke söka understödja Stats-Utskottet, som bör kunna bedöma ställningen i dess helhet, i dess bemödanden att hushålla, så kunna Herrarne vara öfvertygade om, att icke ens tilläggsbevillningen skall räcka till, utan vi få upplåna penningar för att kunna bestrida statens utgifter.

Det är på dessa, i min tanke synnerligen talande skäl, som jag ber att få yrka bifall till hvad Stats-Utskottet i denna punkt föreslagit.

Uppförande af byggnader för folkskole-läroinnese-minariet i Falun.

(Forts.)

Herr Törneblad: Jag är särdeles tacksam för det bistånd, den siste talaren gaf Stats-Utskottets flertal, men tyvärr kommer jag i detta fall till ett annat resultat, och mitt skäl dertill är följande. Såsom jag nyss hade äran nämna i fråga om Karolinska institutet, hade Stats-Utskottet ansett, att då frågan icke varit understäld Kongl. Maj:ts pröfning, det kunde vara riskabelt att bifalla anslaget, emedan det skulle kunna draga med sig andra framställningar af liknande syfte och med lika berättigande, och jag nämnde äfven, att man inom afdelningen ställt Karolinska institutet och seminariet i Falun på samma linie. De farhågor, jag för en stund sedan hyste, hafva redan besannats. Då Kammaren biföll motionen angående Karolinska institutet och underkände Stats-Utskottets skäl, inträffade just det, som jag fruktade skola inträffa, nemligen att något annat behof uppstode, som icke kunde hederligen afvisas, då det förra blifvit tillgodosedt. Nu föreligger här frågan om seminariabyggnad i Falun, som befinner sig i samma förhållande som den om Karolinska institutet. Båda frågorna hafva förevarit inför Kongl. Maj:t; båda behofven äro af Stats-Utskottet erkända; båda äro synnerligen viktiga och angelägna frågor. Jag kan då icke motsätta mig anslaget till seminariet i Falun, utan finner det nödvändigt att foga mig i Kammarens beslut. Hvad åter den finansiella ställningen beträffar, så antager jag, att Kammaren, som bifallit den förra frågan, äfven tillräckligt besinnat detta, så att icke någon risk förefinnes att nu bifalla denna fråga, och anser jag mig alltså, med anledning af Kammarens nyss fattade beslut, tvungen att nu yrka bifall till motionärens förslag.

Herr Sundell: Det sätt, på hvilket propositionen om statsverkets tillstånd och behof för innevarande riksdag och för sislidna års riksdag och, jag skulle väl kunna säga, äfven för 1879 års riksdag uppgjorts — detta tillvägagående, att uppskjuta nödiga och nyttiga statsutgifter, bär sig icke i längden och kan icke upprepas. Dessa anslagsfrågor återkomma slutligen med oemotståndlig makt och, just till följd af uppskofven, så många och kräfvande sådana belopp, att man då står rådvill, huru statens alla dessa tarfvor skola fyllas. Det anslag, som nu är i fråga, är likväl icke stort och för dess ernående erfordras visst icke några utomordentliga åtgärder eller någon tilläggsbevillning. Seminariet i Falun, för hvilket Kongl. Maj:t redan vid en föregående riksdag begärt anslag till nybyggnad, saknar fortfarande tak öfver hufvudet. Det nya kostnadsförslaget, som är uppgjort och afser uppförande af en byggnad af sten, fullständiga uthus af trä samt planering af tomten och densammans dränering, är till beloppet mindre än hvad förut för en byggnad af trä beräknats. Kostnaden torde få anses

*Uppförande
af byggnader
för folkskole-
lärarinne-
seminariet i
Falun.
(Forts.)*

vara billig. Nu kan man under nästa år få behovet fylldt för denna summa; men ingen säkerhet förefinnes, att samma förhållande skall ega rum framdeles. Här är förut omförmäldt, hurusom man nu måste afvisa sökande, som uppfyllt alla vilkor för inträde i seminariet, äfvensom att hyran motsvarar räntan på byggnadskapitalet. Denna sista uppgift tarfvar en liten rättelse; ty hyran är väl icke alldeles så stor som räntan, men på ett obetydligt belopp när. Jag frågar då: hvarför skall man icke bevilja den äskade summan? Här är ett afslag icke med statens fördel förenligt, utan tvärtom. Jag vill nu icke upptaga Kammarens tid, då ledamöter af Stats-Utskottet redan yttrat sig och allenast en enda talare yrkat afslag, utan inskränker jag mig till hvad jag sagt; men på det Kammaren icke måtte afskräckas af beloppet, 62,000 kronor, vill jag endast yrka, att Kammaren, med bifall till hvad motionsvis begärdt blifvit, måtte besluta, att deraf skall under år 1882 utgå 30,000 kronor, och får jag hos Herr Talmannen anhålla om proposition härå.

Herr Jöns Pehrsson: Nu kommer jag visst icke att biträda dem, som yrka afslag på Utskottets förslag, utan jag vill hafva bifall till detta. Ett undantag gjorde jag förra gången, och det hade sina särskilda orsaker; ty jag är nu så gammal i Riksdagen, att jag mycket väl minnes, huru för en följd af år sedan frågan gälde om det Karolinska institutets vara eller icke vara, och skälet hvarför det då skulle slopas var, att det ej fans byggnader. Det talet har jag hört länge och jag trodde äfven, att man således kunde afslå detta Utskottets förslag, ty jag vet icke någon corps i Sverige, som är så tunnsådd som läkarne. Vi hafva ett lasarett i min hemtrakt, och direktionen har annonserat efter läkare, men icke fått någon. Detta måste bevisa, att läkarecorpsen ännu icke är tillräckligt stor, och i fråga om provinsialläkarne i vårt land behövas kanske större reformer än med några andra statens tjänstemän.

Hvad beträffar seminariibyggnaden i Falun, så kan det väl vara sant, att elever icke blifva antagna, men det kan också vara möjligt, att de fleste vilja blifva skollärare, ehuru de anse att lönen är låg. När man annonserar derefter, får man åtminstone i vår trakt ett flertal sökande. Jag tror därför, att man kan vänta med att bevilja anslag till denna byggnad i Falun. Det är möjligt, att den är behöflig, men det kan icke vara så stora skäl att bifalla detta, som det efter min tanke var i fråga om byggnad åt det Karolinska institutet. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Grefve Lagerberg: Jag har egentligen begärt ordet med anledning af ett yttrande af en talare på elfsborgsbänken, som nämnde, att det icke fans något skäl att bifalla motionen i fråga, därför att Kongl. Maj:ts förslag i ämnet blifvit framställt år 1878, men vi nu räknade år 1881. Jag ber att få nämna, att förslaget år 1878 afslogs hufvudsakligast på den grund, att det icke fans medel, och äfven därför, att den då ifrågasatta byggnaden var något för dyr. Enligt det nu framlagda förslaget skulle byggnaden blifva 10,000 kronor billigare och af sten och således solidare. Frågan har äfven, som sagdt, förut

varit hos Kongl. Maj:t, och behovet af byggnaden blifvit af honom erkänt. Då härtill kommer, att den hyra, staten för närvarande gifver för seminariilokalen, motsvarar ränta på anläggningskostnaden, synes det mig vara fullkomlig hushållning att bifalla motionen. Men, säger man, därför att förslaget år 1878 kom fram från Kongl. Maj:t, skall det äfven göra det nu år 1881. Jag får säga, att, då Riksdagen så nyss afslagit ett anslag, som begärts af Kongl. Maj:t, det kanske i allmänhet är väl mycket begärtdt, att Kongl. Maj:t genast skall komma tillbaka med anhållan derom. Måne det icke är mera i sin ordning, att, om förslaget kommer fram på den enskilda motionens väg och alla olägenheter befinnas undanröjda, som förut förorsakade afslag, och chefen för Ecklesiastikdepartementet förordar detsamma, Riksdagen bifaller förslaget. Så synes det mig, och är det orsaken, hvarför jag yrkar bifall till det af motionären payrkade anslaget.

*Uppförande
af byggnader
för folkskole-
läroarinne-
seminariet i
Falun.
(Forts.)*

Herr Bennich: Då jag begärde ordet, föranleddes jag dertill af det yttrande, den förste talaren på elfsborgsbänken afgaf. I detta framhöll han som en skräckbild, att, om vi beviljade detta anslag, skulle vi nödgas åtaga oss tilläggsbevillningen. Jag hemställer till Herrarne, om icke detta är nästan att försöka föra Kammaren bakom ljuset. Vi hafva afslagit ett af Kongl. Maj:t åskadt betydligt anslag till ett pansarfartyg, vi hafva afslagit af Kongl. Maj:t likaledes begärtdt större anslag för Karlsborg — jag medgifver gerna mot den antyde talarens mening — vi hafva för öfrigt vidtagit hvarjehanda åtgärder, som uppenbart leda dertill, att vi, långt ifrån att behöfva tilläggsbevillningen, hafva öfverskott för det stundande statsregleringsåret, ett öfverskott, i saknad hvaraf vi år 1878 afslogo Kongl. Maj:ts proposition om uppförande af denna byggnad. Det är således långt ifrån att de grunder kvarstå, som gjorde sig gällande år 1878; det är långt ifrån att de uppgifter, som här blifvit lemnade af den förste talaren på elfsborgsbänken, ega något slags giltighet, utan det är tvärtom så, att i närvarande stund Riksdagen befinner sig i den lyckliga ställning att kunna fylla ett af regering och Riksdag erkänt behof utan att behöfva tillgripa några extra ordinarie åtgärder för att få statsregleringen att gå i hop. Skola vi då uppskjuta dermed till kommande tider, då möjligen de förhållanden kunna komma att visa sig, som denne talare påstår nu förefinnas, men som icke förefinnas? Efter min öfvertygelse handlar Riksdagen mycket oklokt, om den icke beviljar nödiga anslag, då vi dertill ega tillgång; och som detta är förhållandet nu, anhåller jag om bifall till motionen och afslag å Utskottets förslag.

Herr Ekman, Carl: Jag vågar för min del tro, att det i allmänhet är rätt att i frågor af den beskaffenhet, som den föreliggande, icke lemna bifall utan att frågan undergått den omsorgsfulla utredning, som endast genom Kongl. Maj:t kan åstadkommas. Men om detta göres gällande såsom en allmän regel, tror jag likväl att derifrån icke blott kan utan äfven bör göras undantag, när Riksdagen för sin del finner, att uppskjutandet med att bevilja ett ifrågasatt anslag skulle kunna få utseende af att vara eller skulle kunna anses vara

Uppförande
af byggnader
för folkskole-
lärarinne-
seminariet i
Falun.
(Forts.)

en ren misshushållning. I det fall, hvarom fråga nu är, tror jag äfven, att all den utredning för frågans bedömande, som Riksdagen behöfver, redan för åtskilliga år sedan är åstadkommen. Att anslaget icke förut på Kongl. Maj:ts proposition blifvit beviljad, härleder sig deraf, att förhållandena, då denna proposition framlades, voro sådana, att Riksdagen icke kunde bifalla densamma; ty svårighet mötte att få budgeten att gå i hop. Behovvet af byggnaden är erkändt, undervisningen i seminariet kan icke utan att denna byggnad åstadkommes på ett ändamålsenligt sätt bedrifvas. När nu dertill kommer, att, om man är efter år undanskjuter sådana anslag, som alla erkänna vara nyttiga och nödiga, det slutligen kommer derhän, att man på en gång måste bevilja en mängd under föregående år undanskjutna anslag, och detta måste åstadkomma en mycket större svårighet för ordnandet af budgeten än om man så småningom bifaller de anspråk, som kunna tillgodoses, så vågar jag för min del förmena, att här förefinnes ett tillfälle, då Riksdagen bör göra ett undantag från den allmänna regeln.

Jag vill icke yttra något mer i denna fråga. Jag tror att det skulle, som jag förut nämnt, vara orätt att icke nu tillgodose det föreliggande behovvet, då det kan göras, äfven om det vid den slutliga regleringen af budgeten icke skulle vara så lätt att ordna densamma, som den föregående talaren antydde och hvilket jag för min del ännu betviflar. Det är ju åtskilliga frågor, ännu icke afgjorda, som kunna komma att ytterligare tynga på budgeten. Men det må förhålla sig med den saken huru som helst; då behovvet är erkändt och bör tillgodoses, tror jag att, utan afseende på de svårigheter, som det kan komma att medföra, då ögonblicket blir att se till, huru man skall anskaffa medel, vi böra bifalla hvad här är föreslaget, och anhåller jag om proposition å bifall till förslaget, likväl på det sätt, att år 1882 komma att af anslaget utgå allenast 30,000 kronor.

Friherre Klinckowström: De två talare, som föregingo den siste, hafva uppkallat mig att med några ord besvara något af det myckna, de yttrat sig om. Då Grefve Lagerberg sade, att de nuvarande motionärernas förslag rörande denna byggnad var pröfvadt af Kongl. Maj:t redan år 1878, så misstog han sig deri storligen, ty det var ett helt annat förslag, som då pröfvades. Det gick lös på 72,000 kronor, och då var ifrågasatt en byggnad af trä. Den nu påtänkta byggnaden är afsedd att blifva af sten och kosta 62,000 kronor. Huru han då kan säga, att den nu väckta frågan är pröfvad af Kongl. Maj:t, förstår jag icke.

Herr Bennich sade, att jag skulle yttrat, att, om vi bifalla detta anslag, vi skulle nödgas åtaga oss tilläggsbevillningen. Jag tyckte att Herr Bennich var tillräckligt nära, då jag yttrade mig, för att kunna uppfatta hvad jag sade. Jag sade, att om vi åtaga oss detta och åtskilliga andra dylika anslag, befarar jag, att vi äfven få åtaga oss tilläggsbevillningen. Åtskilliga ärade talare hafva sagt — och jag tror bland dem äfven Herr Bennich — att vi icke skulle behöfva skrida till denna ytterlighet, utan att vi i stället skulle få penningar öfver; men om i de gemensamma voteringar rörande tullbevillningen, som snart förestå, sakerna gå såsom han önskar, tror jag han kan

vara viss om, att åtskilliga hundra tusen kronor komma att strykas af tullinkomsten. Vidare vet han lika väl som jag, att vi på dagordningen hafva ett af Stats-Utskottet förordadt anslag — märk väl *anslag*, icke lån — till Nässjö-banan på 500,000 kronor, deraf förra hälften skall utgå så snart banan blifvit afsynad, hvilket troligen blir redan i medlet af år 1882. Vidare hafva vi nyss haft glädjen att mottaga en Kongl. proposition om ökad anslag åt Kronprinsen med afseende å hans blifvande förmälning. Det är också en ökad utgift. Hvad vidare kan komma i fråga af det, som ännu återstår att afgöra genom gemensam votering, och af det, som återstår på denna hufvudtitel, hvilken ännu är långt ifrån afgjord, tror jag vara af den beskaffenhet, att, om vi icke hushålla der vi kunna göra det, der Stats-Utskottets flertal föreslagit att vi skola göra det och der det kan ske utan några särdeles stora olägenheten — åtminstone om frågan uppskjutes blott ett år — vi mycket säkert måste bita i det sura äpple, som heter tilläggsbevilling; och som jag icke gerna vill gå in på sådana ökade skatter på Konungens undersatar, kommer jag att i frågan fortfara med min anhållan, att Kammaren ville bifalla Stats-Utskottets förslag vid den nu förevarande punkten.

Uppförande af byggnader för folkskollärarinneseminarier i Falun.
(Forts.)

Herr Carlson: Jag anhåller endast att med ett par ord få fästa uppmärksamheten derpå, att den nu föreliggande frågan är af enahanda natur med den om en byggnad åt det Karolinska institutet. Båda äro läroanstalter, hvilka icke kunna uppfylla sin bestämmelse sådana förhållandena nu äro, båda äro, såsom vi nu hört från statsrådsbänken, pröfvade och endast af det skäl icke af Kongl. Maj:ts framlagda för Riksdagen, att medlen då ansågos icke räcka till, och båda äro i en annan ställning numera, sedan nemligen — och det lär väl icke kunna bestridas — på de första hufvudtitlarne blifvit gjorda besparingar, vida större än de tillägg i föreslagna belopp, som blifvit gjorda på den åttonde hufvudtiteln, och i följd deraf tillgångarne nu måste vara större än då Kongl. Maj:ts proposition afgafs.

Hvad statshushållningen beträffar, så instämmer jag med de talare, som anse det för en bättre hushållning att, då behofvet anses vara oafvisligt, nu lemna dessa 30,000 kronor än att dröja dermed till nästa riksdag. Mycket osannolikt förefaller det mig, att detta i sig sjelf icke stora belopp skulle kunna inverka besvärande på den slutliga uppgörelsen af statsregleringen, hvarför jag, sådana förhållandena nu äro, förenar mig med dem, som tillstyrka bifall till motionen på det sätt, att under 1882 30,000 kronor skulle utgå.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad samt Herrar *Benrich*, *Falk*, *Friherre von Essen*, *Fredrik*, äfvensom Herrar *Törneblad* och *Widén* förmält sig afstå från sina yrkanden och instämma i det, som blifvit framställt af Herr *Sundell*, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att af de under öfverläggningen gjorda yrkandena återstode följande: 1:o att förevarande punkt måtte bifallas; 2:o af Grefve *Lagerberg*, att punkten måtte afslås och Herr *Falks* i ämnet afgifna motion bifallas; samt 3:o af Herr *Sundell*, att punkten måtte afslås och nyssnämnda motion bifallas med det tillägg, att af det ifrågasvarande anslaget skulle under år 1882 utgå 30,000 kronor.

Härefter gjordes propositioner på dessa yrkanden, och förklarade Herr Grefven och Talmannen sig anse Herr *Sundells* yrkande vara med öfvervägande ja besvaradt.

Votering begärdes, i anledning hvaraf och sedan till kontraposition vid voteringen antagits bifall till punkten, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som afslår 33 punkten i Stats-Utskottets Utlåtande N:o 12 och bifaller Herr Falks i ämnet afgifna motion med det af Herr *Sundell* föreslagna tillägg, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles punkten.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 49;
Nej — 24.

34—39 punkterna.

Biföllos.

40 punkten.

Godtgörande af en del förskjutna kostnader för Musikaliska akademins nya byggnad.

Herr Statsrådet *Hammarskjöld*: I bilagan till statsrådsprotokollet finnes en utredning, så god som den med ledning af officiella handlingar kan göras, öfver orsaken till den begäran om anslag, som nu skall utgöra föremål för Kammarens behandling. Det är utan tvifvel mycket ledsamt, när ett af Riksdagen lemnadt anslag till ett byggnadsföretag finnes otillräckligt. Så vidt man af handlingarne kan se, har skälet företrädesvis varit det, att både byggnadsmateriel och arbetspris betydligt stego under den tid, som förflöt mellan uppgörandet af det första kostnadsförslaget och byggnadsarbetets påbörjande. Regeringen sökte visserligen att afhjelpa missförhållandet mellan anslaget och de verkliga kostnaderna genom förändring i den ursprungliga ritningen, afseende, åtminstone i viss grad, att nedbringa byggnadskostnaden, men man lyckades dock icke bringa ned den till den summa, som ursprungligen för byggnaden afsågs, och som blifvit af Riksdagen beviljad. Dertill kommer, att förslag väcktes om användande af ett annat system för byggnadens uppvärmning än det ursprungligen afsedda, och visade det kostnadsförslag, som dervid af Öfverintendentsembetet företeddes, att det nya systemet skulle medföra en ringare kostnad än det ursprungligen påtänkta. Då det således icke syntes vara någon fara, att en förändring af system skulle öka byggnadskostnaden, synes regeringen hafva haft goda skäl att, då Öfverintendentsembetet vitsordade det nya systemets företräden, godkänna hvad Öfverintendentsembetet i denna del föreslagit. Det var

först när det nya systemet skulle tillämpas eller rättare sagdt sedan inmurningen af värmeledningen en tid fortgått, som regeringen erhöll kännedom om, att kostnaden för inmurningen högt öfversteg därför tillgängliga medel. Det är den senare bristen, som Lag-Utskottet ansett böra ersättas af Musikaliska akademien. Jag nödgas dock deremot först erinra, att Musikaliska akademien icke, så vidt handlingarne upplysa, haft någon skuld i ändringen af system för värmeledningen, och att det synes mindre billigt, att Musikaliska akademien skall betala de ökade kostnader, som tillkommit utan att akademien begärt den förändring, som varit de ökade kostnadernas orsak. Derjemte får jag erinra, att Musikaliska akademiens ledamöter väl icke kunna sägas hafva någon personlig fördel af den byggnad, om hvars kostnad nu är fråga. Denna byggnad är nemligen egentligen afsedd att bereda lokal för ett läroverk, hvilket läroverk afses dels att utbilda artister, dels att skaffa kunniga organister, musiklärare vid allmänna läroverken samt musikanter vid arméns regementen och corpsen. Detta läroverk står under den Musikaliska akademiens styrelse och inseende, men icke är det akademien såsom sådan, som har gagn af läroverket. Att då af dem, som för sina musikalska insigter blifvit invalda till ledamöter i akademien och deraf icke hafva någon annan personlig fördel än det nöje, som deltagande i akademiens arbeten kan medföra, att, säger jag, af dem begära, att de skola betala kostnader, som uppkommit, utan deras förvällande, vid uppförande af en byggnad för det under deras inseende ställda läroverk, synes mig icke vara rätt och billigt.

Godtgörande af en del förskjutna kostnader för Musikaliska akademiens nya byggnad.
(Forts.)

Nu har emellertid Stats-Utskottet erinrat, att Musikaliska akademien själf år 1869 antydt, att det vore möjligt att akademien skulle kunna bereda tillgång för att fortskynda amorteringen af det lån, som då var fråga om att upptaga för uppförande af en då påtänkt byggnad. Jag vill med anledning häraf nämna, att de medel, akademien då tänkte sig för att påskynda amorteringen, voro af trenne slag. För det första väntade man hyror af lägenheter, som skulle finnas i den nya byggnaden och som tills vidare skulle vara för läroverket obefluga. Sådana lägenheter finnas emellertid icke af det skäl, att den ritning, som sedermera uppgjordes, och med ledning af hvilken anslaget bestämdes, upptog en byggnad, som var en hel våning mindre än den byggnad, som i 1869 års ritning afsågs. Den verkliga uppförda byggnaden innehåller således en hel våning mindre än den, hvarom fråga var år 1869. Det är därför ganska naturligt, hvarför icke några lägenheter finnas till uthyrning.

Den andra utvägen att skaffa penningar var uthyrandet af den stora salen i byggnaden för musikalska tillställningar. Dertill användes den ock för närvarande i någon mån, men de förhoppningar på mera betydande inkomster härigenom, som man hyst, hafva svikits. Inkomsterna äro ganska obetydliga, enär salen icke är mycket eftersökt, och de inkomster, som erhållas, äro, efter företedda räkenskaper, till och med så ringa, att, efter afdrag af kostnaden för uppvärmning och upplysning, återstoden är oundgänglig för bestridande af smärre reparationer och expenser för byggnaden och dylikt. Några behållningar hafva derpå icke uppstått. Slutligen nämnde verkligen akademien,

Godtgörande af en del förskjutna kostnader för Musikaliska akademiens nya byggnad. (Forts.)

hvad Stats-Utskottet här anfört, nemligen konserter. Men det förefaller mig, som om akademien icke hade rätt väl tänkt sig för, när akademien talade om konserter såsom en källa till inkomster för betalning af byggnadsskulder. Eleverna vid akademiens läroverk kunna näppeligen anses kompetente att uppträda såsom exekutörer på offentliga konserter, och att fordra att ledamöterna i akademien skola använda sin tid och sina krafter för att förtjena penningar till betalning af läroverksbyggnadens skulder, synes mig temligen orimligt, äfven om det otroliga skulle inträffa, att dessa konserter skulle gifva någon nämnvärd behållning. Den erfarenhet, man härutinnan har, är emellertid icke sådan, att man kan anse, att några inkomster deraf skulle kunna beredas. Det må väl vara sant, att någon utmärkt exekutör, som utan betydligare apparat af andras biträde kan gifva konserter, kan derpå förtjena något, men de stora orkesterkonserterna gifva, tror jag, ytterst sällan någon behållning. Jag fruktar därför eller, rättare sagdt, jag är öfvertygad om, att den undersökning, som blifvit af Stats-Utskottet föreslagen, icke kan gifva något annat resultat än hvad akademien 1876 anförde, eller att akademien är ur stånd att skaffa penningar till bristens betalning, och att hela följden af ett bifall till Stats-Utskottets hemställan således blir, att frågan ännu en gång måste läggas fram för Riksdagen. Jag har ansett mig skyldig meddela dessa upplysningar, på det min tystnad icke må betraktas såsom ett medgifvande, att den här föreslagna utvägen möjligen skulle kunna leda till ett lyckligt resultat.

Friherre von Essen, Fredrik: Då Herr Statsrådet och Chefen för Ecklesiastikdepartementet gifvit Kammaren upplysningar, som synas vara särdeles egnade att leda till ett annat beslut i denna fråga än det, hvartill Utskottet kommit, anhåller jag att få framkomma med några skäl, hvarför Stats-Utskottet kommit till detta resultat, och anser jag mig liksom öfrige ledamöter af Stats-Utskottet hafva härutinnan handlat i full öfverensstämmelse med de upplysningar, som *handlingarne* i detta afseende lemna. De *munliga* upplysningarne kunna visserligen förändra förhållandena, men jag är skyldig Stats-Utskottet och Kammaren att redogöra för orsaken, hvarför Stats-Utskottet icke kunnat undgå att handla såsom det gjort.

År 1873 afiäts en Kongl. proposition om byggande af Musikaliska akademiens hus, och beviljades härför ett anslag af 190,691 kronor; sedan befans, att detta anslag icke kunde vara tillräckligt, utan att ett ökad anslag behöfdes, och år 1874 gjordes derom underdänig framställning af Öfverintendentsembetet, med anledning hvaraf Kongl. Maj:t genom nädigt bref den 21 Augusti 1874 förklarade, att ett af vederbörande framställt *nytt* förslag finge antagas, ehuru byggnadskostnaden enligt detsamma öfverstege det härför beviljade anslaget med 14,206 kronor. Den 30 Maj 1876 anfördes af Öfverintendentsembetet i underdänigt memorial, »hurusom för den till 16,095 kronor då beräknade, i kostnadsförslaget icke upptagna, kostnaden för värme- och ventilationsapparatus *inmurande*, tillgång icke, på sätt vid förslaget uppgörande antagits, kunde beredas vare sig af den i samma förslag befuntnliga utgiftsposten å 7,000 kronor till »diverse oförutsedda

utgifter» eller genom uteslutande af något annat i samma förslag beräknadt arbete. Detta kunde icke annat än föranleda Stats-Utskottet att anse, att denna post i och för värmeapparaten icke var i första kostnadsförslaget inbegripen.

Emellertid blef följden häraf, att denna framställning angående *förskjutande* af medel till värmeapparaten inmurande bifölls, i sammanhang hvarmed Kongl. Maj:t anbefalde Musikaliska akademien att afgifva underdånigt utlåtande, om och i hvad mån akademien skulle kunna bereda sig tillgång att det beviljade förskottet genom årliga afbetalningar återgälda. Kongl. Maj:t var således 1876, då detta förskott godkändes af Kongl. Maj:t, betänkt på, att för detta förskott *ersättning* från akademien skulle kunna lemnas. Till stöd för en sådan tanke hade, såsom Herr Statsrådet och Chefen för Ecklesiastikdepartementet nämnde, Kongl. Maj:t det förhållande, att vid ett föregående tillfälle, då framställning gjorts om en annan byggnad, akademien sjelf — det var år 1869 — uppgifvit flera sätt, på hvilka den ansett sig kunna amortera skulden; och man må icke förväna sig, att Stats-Utskottet förestälde sig, att samma utvägar fortfarande skulle kunna finnas; och äfven om, såsom Stats-Utskottets ledamöter hade sig bekant, några mindre lägenheter icke vidare vore till uthyrning, finnes ju dock en konsertsal, hvilken skulle kunna inbringa åtskilligt. Jag lemnar nu derhän huru härmed i *verkligheten* må förhålla sig, men att af de tryckta *handlingarne* icke kunnat dragas annan slutsats än hvad Utskottet gjort, vågar jag dock påstå.

Slutligen har Stats-Utskottet kommit till det resultat, att det första beloppet i denna brist, som i sin helhet upptages till 26,566 kronor 54 öre, utan tvifvel borde af Riksdagen godkännas på den grund, att Kongl. Maj:t genom Kongl. bref godkänt denna *utgift*, men att den senare posten, med afseende å hvilken Kongl. Maj:t medgifvit endast att den skulle få *förskjutas*, vore af en sådan natur, att man borde tillse, huruvida den icke kunde återbäras. Jag lemnar nu derhän, om utsigt dertill förefinnes eller icke; men då man finner att anslaget öfverskridits, utan att Kongl. Maj:t gillat den ifrågavarande inmurningen, kan icke något annat skäligen sägas än hvad Stats-Utskottet sagt.

Friherre Klinekowström: Det är att beklaga, att den harmoni, som regeringen velat åstadkomma i Musikaliska akademien debet och kredit, har blifvit störd genom en så bedröflig disharmoni, som uttalat sig i den utredning, som Stats-Utskottet framlagt för Kammaren, hvaraf synes, att regeringen har, Riksdagen ohörd, disponerat om statsmedel till belopp af 14,206 kronor, som utgjorde kostnaden för ifrågavarande byggnadsarbetes öfverlåtande på entreprenad *utöfver* den summa, som Riksdagen derfor bestämt. Det har blifvit af Utskottet anfördt, att som denna regeringshandling lemnats utan anmärkning, lär godtgörelse af ifrågavarande belopp numera icke kunna förvägras. Detta är beklagligt, och jag begagnar detta tillfälle bland många andra för att påvisa, huru nödvändigt det blir, att vederbörande kronans redogörare icke lemnas *décharge* för sina embetsåtgärder angående medels disposition förr än Riksdagen har fått tillfälle att granska

Godtgörande af en del förskjutna kostnader för Musikaliska akademiens nya byggnad.
(Forts.)

Godtgörande af en del förskjutna kostnader för Musikaliska akademiens nya byggnad. statens dithörande räkenskaper. Det är visserligen en grundlagsändring, som erfordras för detta ändamål; men jag ville endast begagna tillfället för att påvisa *nödvändigheten* häraf.

Hvad det andra stora beloppet beträffar, som Kongl. Maj:t anbefalt Öfverintendentsembetet att *förskjuta* för beredande af medel till inmurning af en värmeapparat, kan man deremot icke göra någon anmärkning; ty detta är endast att anse såsom ett *lån* till akademien, med skyldighet för akademien att framdeles ersätta detsamma. Herr Statsrådet och Chefen för Ecklesiastikdepartementet har visserligen, om jag rätt uppfattade hans ord, yttrat, att det icke vore att tänka på, att de personer, som begagna nämnda byggnad, skulle kunna genom konserter vinna någon nämnvärd inkomst för att bestrida en sådan utgift. Jag tror, i motsats härtill, att detta mycket väl *kan* ega rum. Vi hafva flera bevis på, att musikaliska korporationers konserter i landet inbringat ganska betydliga belopp. Jag vill bland andra nämna studentcorpens konserter, som gifvits för vinnande af ett så vackert ändamål som en studentbyggnad, en föreningslokal för studenterna i Upsala, och som lemnat ett så lysande resultat. Af dessa och många andra skäl dertill, som jag skulle kunna anföra, vågar jag vördsamt anhålla om bifall till hvad Utskottet i denna punkt föreslagit.

Grefve Beck-Friis: Efter den förklaring, som af Herr Statsrådet och Chefen för Ecklesiastikdepartementet blifvit här afgifven, anser jag mig icke kunna vidhålla den ståndpunkt, som jag i denna fråga intagit i Utskottet till följd af vederbörande afdelnings förslag. Det är nemligen klart och tydligt, att en sådan utredning, som i betänkandet begäres, icke kan leda till något annat resultat än, hvad vi nu veta, eller att akademien *icke kan* gälda den ifrågavarande kostnaden. Under sådana förhållanden finner jag det, för min del, vara alldeles onödigt att begära en sådan utredning, om det också må vara att beklaga, att ett sådant öfverskridande af statsanslag egt rum; men någon annan åtgärd än att betala synes mig icke återstå för Riksdagen, och får jag därför yrka afslag på Utskottets förslag och bifall till Kongl. Maj:ts proposition i den nu föredragna punkten.

Herr Törneblad: Jag ber att, med anledning af hvad den näst siste ärade talaren nämnde, få upplysa, att framställningen om att akademien skulle kunna genom uppförande af egna konserter m. m. bereda sig inkomster till fortskyndande af amorteringen icke kom från afdelningen utan just blef insatt i motiveringen i Stats-Utskottets plenum, samt att sålunda afdelningen icke i och för sig är ansvarig för denna strof i betänkandet vidare, än att den i Utskottet biträdt densamma. De upplysningar, som inom Utskottet lemnades, föranledde, att man icke ansåg sig kunna längre hålla på den åsigt, som åtminstone jag på afdelningen förut hyst, nemligen att yrka rent bifall till Kongl. Maj:ts förslag, och då detta är förhållandet, anser jag mig skyldig att, utan att på något sätt gilla hvad i motiveringen förekommer, yrka bifall till Utskottets förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till punkten och

sedan derpå, att Kammaren, med afslag å punkten i hvad den skilde sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, skulle bifalla samma nådiga framställning oförändrad; och förklarades sistnämnda proposition vara med öfvervägande ja besvarad.

41—45 punkterna.

Biföllos.

46 punkten.

Mom. a.

*Anslag till ett
nytt hospital
för mellersta
Sverige.*

Friherre Klinckowström: Jag kan icke instämna i det slut, hvartill Stats-Utskottet genom den ifrågavarande utredningen kommit. Om man närmare tager i betraktande den egendom, som skulle vara i fråga att inköpas för det behjertansvärda ändamålet — hvilket ändamål jag anser böra på annat sätt tillfredsställas — finner man, att denna egendom, som tillhör Häradshöfding Löwenhjelms, innehåller egentligen endast 63 tunnland tomter, åker, äng och planteringsland samt återstoden skog, och skulle inköpas för en köpeskilling af 85,000 kronor. Detta är ett högst betydligt belopp för en så beskaffad egendom, och jag kan icke finna, huru man kan bifalla Kongl. Maj:ts förvarande nådiga framställning om anslag för inköp af egendomen till detta pris, ty efter hvad jag här uträknat, skulle man få betala 1,349 kronor per tunnland af den odlade jorden. I allmänhet brukar man, åtminstone i min hemort, beräkna endast den öppna jordens pris vid försäljning och inköp af egendomar, och icke fästa afseende vid skogen, om det icke särskildt är fråga om en direkt skogsegendom; och då ställer sig, vid en jämförelse, detta pris per tunnland så orimligt högt, att det omöjligt kan försvaras. Oaktadt det står i Utskottets betänkande, att man försökt skaffa sig upplysningar om olika egendomar, som kunde vara till salu, passande för ifrågavarande ändamål, och att särskildt anmodade sakkunnige personer gjort besök på flera föreslagna platser för det blifvande hospitalet, samt att såväl dessa som äfven Medicinalstyrelsen och Öfverintendentsembetet gifvit afgejordt företrädare åt denna egendom och tillstyrkt inköp deraf, synes det mig dock vara tvifvel underkastadt, om dessa sakkunnige personer rätt väl sett sig omkring i de orter, der efter mitt förmenande lika passande men vida billigare egendomar kunde hafva blifvit för ändamålet inköpta. Ty, mine Herrar, det är ju alldeles orimligt att för hvarje tunnland jord betala 1,349 kronor. Hvar och en, som haft något att göra med jordbruk, kan inse att det är alldeles på tok. Dessutom tror jag mig veta, att denna egendom stått säljaren till icke fullt 30,000 kronor, och att då begära 85,000 kronor därför synes mig i allt fall väl styft.

På dessa skäl får jag, då denna fråga synes mig icke vara på långt när fullständigt och nöjaktigt utredd, yrka afslag å momentet a af ifrågavarande punkt.

Anslag till ett
nytt hospital
för mellersta
Sverige.

(Forts.)

Friherre von Essen, Fredrik: En sak, som är fullständigt utredd och för Kammaren väl bekant, är att antalet sinnessjuka i riket år 1870 uppgick till 9,000, men att antalet sedan dess stigit högst betydligt och enligt uppgifter från chefen för Medicinalstyrelsen för närvarande belöper sig till icke mindre än omkring 11,000. Antalet sjukplatser för dessa åter är icke mera än högst 2,261 vid alla förutvarande hospital, då jemväl den nu pågående stora nybyggnaden vid Upsala hospital tages med i räkningen; således finnas icke platser för ens en fjerdedel af de sinnessjuka. Detta är en synnerligen beaktansvärd sak, och hvar och en, som något blickat in i dessa förhållanden, måste erkänna, att det är ohållbart att icke göra *något* för att undanröjda dessa olägenheter för de sinnessjuka, äfven om det måste ske med stora kostnader.

Det är verkligen få frågor, som blifvit ledda och utredda med sådan omsorg, som just denna. Först gjordes undersökningar för finande af en lämplig plats för det nya hospitalet i Nerike, då landstinget derstädes önskade att få det förlagdt inom sitt område. Der fann man visserligen en kronan tillhörig egendom, Rönninge, som till en början ansågs vara för ändamålet tjenlig, men sedan befans, att så icke var förhållandet, och äfven de, som voro mest intresserade för saken, måste erkänna, att platsen icke lämpade sig för ändamålet. Och detta af många skäl, som nu torde vara obehöfligt att uppräknas, då jag nu endast beder att få framhålla de skäl, hvarför *denna* plats är den bäst passande.

Först framstälde sig den frågan, i hvilket län af provinserna Nerike, Vestergötland och Vermland det nya hospitalet borde förläggas. Man kom då i allmänhet till den slutsats, att Vermlands län vore det som vore lämpligast, af två skäl, dels derför att antalet sinnessjuka i förhållande till folk mängden der är större än i de andra länen och dels derför att man, vid undersökning af olika för ändamålet möjliga platser, der fann en, som förträffligt passade derför; och det var just denna. Sedan har chefen för Medicinalstyrelsen besigtigat platsen och funnit den synnerligen lämplig, liksom ock de två personer, som jemte Arkitekten Kumlin fått särskildt uppdrag att besigtiga de platser, som förut blifvit preliminärt undersökta, bland nio olika af dem besökta ställen funno denna lägenhet vara den bäst passande såväl med afseende å de beqväma kommunikationerna och lättheten att få byggnadsmaterial och vatten, som ock för dess sunda och jemförelsevis tysta läge. Jernvägen går visserligen der förbi, men stationen är belägen på ungefär en fjerdingsvägs afstånd derifrån, och den landsväg, som äfven löper der förbi, har man beräknat skola omläggas på annat håll. Derjemte har man ansett denna lägenhet billig, derför att der finnas åtskilliga byggnader af god beskaffenhet, både bostadslägenheter och uthus, till ett brandförsäkringsvärde af 37,000 kronor.

Det är visserligen sant, att der icke finnes mer än 63 tunnland åkerjord, men om skogsmarken, som naturligtvis bör ske, inberäknas, består egendomen af 330 tunnland jord inalles, och om man då beräknar köpeskillingen, 85,000 kronor, för hela arealen, blifver priset per tunnland endast omkring 250 kronor. Skogen lär väl icke sakna sitt värde, då den är ganska väl beväxt och kommer hospitalet till godo

för fyllande af dess nödvändiga vedbehof. Hvad åkerjorden beträffar, utgöres den till en del af tomter och är således särdeles lämplig för att vid en sådan anläggning förse den talrika personalen vid anstalten med åtskilliga lefnadsförmödenheter. Således finnes en liten ekonomi, som dertill gifver tillfälle för de sinnessjuka att under förbättringstiden sysselsätta sig med trädgårdsskötsel m. m. dylikt. I omgifningarne finnes redan en parkanläggning, så beskaffad att en del förberedelser blifvit undångjorda, som eljest skulle kräfvat rätt betydliga kostnader. — Alla dessa omständigheter, jemte andra, hvarmed jag nu ej vill trötta Kammaren, hafva vid bestämmandet af platsens lämplighet tagits i betraktande, och man kan icke annat än erkänna att undersökningen skett synnerligen grundligt. Dertill beder jag få nämna, att man i detta afseende förfrågat sig hos enskilda personer, som varit fullkomligt opartiska i saken, och dessa hafva alla enstämmigt förklarat, att platsen är för det afsedda ändamålet fullt lämplig.

Det finnes sålunda intet skäl att längre uppskjuta afgörandet af denna fråga. Det är endast en ringa summa, som nu erfordras; men det är en handpenning för köpet, som nu bör lemnas, för att man sedan må kunna uppgöra ritningar och förslag för anläggningen, ty Medicinalstyrelsen kan icke uppgöra något förslag, förrän platsen blifvit noggrant undersökt och känd. Det är därför af vigt, att denna summa beviljas af Riksdagen detta år, på det arbetet må kunna börjas tidigt på våren 1883 med det då beviljade anslaget. — Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Friherre von Kræmer: Jag begärde ordet med anledning af de beräkningar min granne här höger anstälde angående kostnaden för egendomens inköp. Det är nog sant att man får den siffra han kommit till, eller 1,349 kronor per tunnland, om man blott tager det ringa antalet tunnland odlad jord i betraktande och dermed dividerar köpesumman, och förklarar att egendomen för öfrigt icke har något värde. Den näst föregående talaren har redan visat, att denna beräkning är alldeles oriktig. Naturligtvis bör köpeskillingen divideras med antalet tunnland å hela arealen. Detta är dock redan sagdt, och jag begärde därför ordet endast för att tillägga några upplysningar, som visserligen finnas omnämnda i Utskottets motivering, men om hvilka den ärade talaren dock icke tyckes hafva tagit kännedom. Der står nemligen att säljaren förbundit sig att, derest egendomen för det afsedda ändamålet och på förut angifna vilkor inköptes af staten, tillhandahålla kronan jemväl all den till samma egendom gränsande mark, som egdes af Kristinehamns stad, utan någon ersättning, och af det till Mariebergs ego-område angränsande hemmanet Ålskär i Ölme socken och härad för hospitalsanläggningens ändamålsenliga anordnande behöfliga högst femton tunnland, vare sig åker eller skogsmark, utan annan ersättning än lika stor areal af den närmast intill Kristinehamns jernvägsstation belägna del af Mariebergs skogsmark eller annan till Marieberg hörande mark, som kunde anses för hospitalsanläggningen minst behöflig; samt vidare att säljaren, derest berörda köp komme till stånd inom utgången af Juli månad och förr än den till 9 tunnland $7\frac{3}{25}$ kappland uppskattade skogstrakt, som å alla sidor omgäfvos

Anslag till ett nytt hospital för mellersta Sverige.
(Forts.)

Anslag till ett
nytt hospital
för mellersta
Sverige.
(Forts.)

af Mariebergs egor och af sådan anledning jemväl syntes böra för hospitalsanläggningen inköpas, kunde varda bebyggd, vore villig medgifva att från köpeskillingen för egendomen Marieberg finge afdragas det belopp, hvarmed kostnaden för inköp af nu omförmälda skogstrakt kunde komma att öfverstiga 2,200 kronor.

Således äro en hel del extra medgifvanden gjorda, som måste medräknas, när priset bedömes.

Slutligen finnes jemväl en annan omständighet, som är ett hufvudsak för att icke anse detta pris oskäligt, och det är att å egendomen finnas ganska värderika byggnader, som kunna för ändamålet användas, utan några väsentligare förändringar, till exempel en, som torde kunna blifva användbar som läkarebostad.

Det är sålunda högst origtigt att med afseende å en sådan egendom som denna, der så många extra fördelar erbjudas, och der flera för det afsedda ändamålet användbara byggnader finnas, söka vilja förminska egendomens värde genom att blott beräkna åkerjorden och lemna allt annat ur räkningen.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Statsrådet Hammarskjöld: Till de ytterst fullständiga upplysningar rörande den ekonomiska sidan af saken, som här blifvit lemnade af två ledamöter af Stats-Utskottet, vill jag endast lägga en upplysning från en annan synpunkt. Kompetent person har nemligen meddelat mig, att till följd af bristen på utrymme å hospitalen i mellersta Sverige man under det sistförflutna året måst hänvisa sjuksjuka från Dalarne och Vermland att söka inträde vid hospitalen i Hernösand och Lund, emedan platser icke kunnat dem beredas på närmare håll. Det är därför högst angeläget att komma så långt, att man kan åtminstone börja anlägga ett hospital för mellersta Sverige, då dessa provinser i ifrågavarande hänseende äro ytterst vanlottade.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes först proposition på bifall till momentet och sedan på afslag derå; och förklarades den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Mom. b.

Herr Hammarhjelm: Sedan den föregående punkten *a* blifvit af Kammaren bifallen, tillåter jag mig yrka bifall äfven till den af mig föreslagna motionen, som icke är något annat än ett kompletterande af den föregående punkten, genom hvars antagande arbetet å ifrågavarande hospital skulle kunna förr börja företagas. Jag beder att få erinra, att redan 1878 en summa af 70,000 kronor anslogs till ifrågavarande hospital, ehuru detta belopp sedermera ansågs vara mera angeläget för andra hospital; vidare att denna fråga varit under behandling öfver 20 år, samt att Medicinalstyrelsen, landstingen och Konungens Befallningshafvande i flera län oupphörligen yrkat, att anläggningen skulle påbörjas. Denna fråga är verkligen för den ort, jag representerar, af mycket stor betydelse, och jag tillåter mig därför

vördsamt anhålla, att den motion, jag tagit mig friheten väcka, måtte af Kammaren bifallas.

*Anslag till ett
nytt hospital
för mellersta
Sverige.
(Forts.)*

Herr Törnebladh: Fullt erkännande, att det kunde vara önskligt, om något mera beviljades till ifrågavarande anläggning, än nu skett, beder jag dock få anmärka, att någon synnerlig fördel för arbetets fortskyndande icke torde vara att paräkna genom bifall till motionen, och jag kan försäkra den ärade talaren, att det icke var utan all svårighet man inom Utskottet lyckades komma så långt, att man fick bifall till punkten a, hvarigenom frågan har tagit ett jettesteg framåt. Jag yrkar bifall till Utskottets hemställan.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till momentet och sedan på afslag derå och bifall till Herr Hammarhjelm's i ämnet väckta motion; och förklarades den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

47—55 punkterna.

Biföllos.

Justerades ett protokollsutdrag, innehållande Kammarens i afseende på det nu genomgångna utlåtandet fattade beslut.

Anmäldes och bordlades Stats-Utskottets nedannämnda Utlåtanden:

N:o 36, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående täckande af en å anslaget till Marinregementet uppkommen brist;

N:o 37, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående beviljande af pension å allmänna indragningsstaten åt Professoren Johan Christofer Boklunds enka;

N:o 38, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående genomförande af Medelpads fögderis delning i två fögderier;

N:o 39, i anledning af väckt motion om ändringar i Kongl. stadgan angående skjutsväsendet den 31 Maj 1878; samt

N:o 40, i anledning af väckta förslag dels om jernvägsbyggnader för statens räkning och dels om anvisande af statsbidrag till enskilda jernvägsanläggningar;

hvarefter beslöts, att de under dagens lopp första gången bordlagda utlåtanden och memorial skulle sättas främst bland utskotts-betänkandena på föredragningslistan för nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 11 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.

Lördagen den 26 Mars.

Kammaren sammanträdde kl. 2 e. m.

Justerades protokollet för den 19 innevarande månad.

Upplästes och godkändes Lag-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrifvelse, N:o 15, om ändring uti nu gällande formulär för fyrktalslängd.

Anmälades och bordlades Första Kammarens Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 2, i anledning af väckt motion om granskning af gällande bestämmelser angående aktiebolag m. m.

Företogs val af fem ledamöter i Kammarens Tillfälliga Utskott N:o 3; och befunnos, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

Herr <i>Sundberg</i>	med 59 röster
Grefve <i>Ehrensward</i>	» 59 »
» <i>De la Gardie</i>	» 59 »
Herr <i>Törneblad</i>	» 59 »
» <i>von Stockenström</i>	» 59 »

Företogs val af två suppleanter i Kammarens Tillfälliga Utskott N:o 3; och befunnos, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

Friherre <i>von Essen, Reinhold</i> ,	med 30 röster
Herr <i>Gahn</i>	» 30 »

sedan ordningen dem emellan blifvit genom lottning bestämd.

Föredrogs å nyo och hänvisades till Stats-Utskottet Kongl. Maj:ts den 24 innevarande Mars bordlagda nådiga proposition till Riksdagen angående förhöjning af anslaget till Hans Kongl. Höghet Kronprinsen m. m.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran Konstitutions-Utskottets den 24 i denna månad bordlagda Utlåtanden N:is 5—8.

Föredrogs och bifölls Stats-Utskottets den 24 innevarande Mars bordlagda Memorial N:o 35, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i anledning af väckt fråga om ersättning åt förre Landtbrukaren Sven Johan Bladh för hos honom anställt beslag.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran följande den 24 i denna månad bordlagda ärenden, nemligen Stats-Utskottets Utlåtanden N:is 36—40, Banko-Utskottets Memorial och Utlåtanden N:is 10—12 samt Lag-Utskottets Utlåtanden N:is 31—42.

Justerades fyra protokollsutdrag för detta sammanträde.

På hemställan af Herr Grefven och Talmannen beslöts, att på föredragningslistan för nästa sammanträde skulle uppföras först Bevillnings-Utskottets Memorial N:o 17, derefter det denna dag första gången bordlagda utlåtandet, vidare Stats-Utskottets Utlåtande N:o 40 och sist öfriga under dagens lopp andra gången bordlagda ärenden.

Kammaren åtskildes kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.
